

Norges miljø- og
biovitenskapelige
universitet

Masteroppgave 2023 30 stp
Fakultet for landskap og samfunn

Husdyrbeite og gjerdeplikt etter gjerdeloven og beiteloven.

Hulda Osen Gjølberg
Master i eiendom

Forord:

Denne masteroppgaven markerer slutten på masterstudiet i Eiendom ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet i Ås. Oppgaven gir 30 studiepoeng, og er skrevet våren 2023. Veilederen min har vært dosent i juridiske fag ved NMBU, Einar Bergsholm.

Takk til jordskifterettene for tilsending av avgjørelser, det var helt essensielt for å kunne skrive denne oppgaven.

En stor takk til veileder Einar Bergsholm for god støtte, faglige diskusjoner og engasjement.

Takk til pappa, Gunnar Bjerke Osen, for gode faglige diskusjoner, korrekturlesing og støttende ord. Jeg vil også takke mamma, Tove Anette Gjølberg, for gode ord og støtte.

Takk til Karianne, Ingrid og Vegard, for korrekturlesing, oppmuntring og forståelse.

Kviteseid, mai 2023

Hulda Osen Gjølberg

Sammendrag

Denne oppgaven tar for seg ulike rettslige spørsmål knyttet til gjerdeloven og beiteloven. Utgangspunktet for oppgaven er å se på om dagens lover fortsatt er aktuelle og passer til dagens samfunn. Dette med bakgrunn i at det allerede på 1970-tallet ble satt ned et utvalg som skulle se på om lovene var aktuelle og passet til formålet, det ble ikke gjort noen endringer etter at utvalget la frem sine funn.

Dette er en juridisk oppgave hvor det gjennom oppgaven redegjøres for ulike rettsregler før det knyttes ulike fenomener opp mot disse rettsreglene, for å belyse de på best mulig måte. Oppgaven er bygd opp slik at de ulike rettsreglene behandles underveis i oppgaven.

Hovedproblemstillingen er «*hvordan passer gjerdeloven og beiteloven til dagens samfunn?*». I og med at dette er en ganske åpen problemstilling suppleres den av tre delproblemstillinger for å belyse temaet på best mulig måte. Disse delproblemstillingene er:

- *Etter endringene i samfunnet er det grunnlag for å lovfeste begrepet streifbeiteretten, slik som som utvalget i NOU 1980:49 revisjon av gjerde- og beitelovgjevinga peker på allerede på 1980-tallet?*
- *Kan erstatning for skader husdyr gjør på annens avling lempes helt eller delvis dersom det viser seg at skadelidte på en eller annen måte har medvirket til at skaden skjedde, eller unnlat å sikre eiendommen sin uavhengig av hvem som har gjerdeplikt?*
- *Hvordan fungerer vurderingen av om det foreligger gjerdeplikt eller ikke? Og kan den falle bort dersom det ikke har vært praktisert gjerdeplikt på lang tid?*

I korte trekk har jeg kommet til at de skjønnsmessige vurderingene dagens lover legger opp til fungerer godt. Skjønnsmessige vurderinger gir mulighet til å ta avgjørelser basert på samfunnet slik det er til enhver tid, samt mulighet til å ta med tidlige og påregnelige fremtidige forhold i vurderingen av om det for eksempel foreligger gjerdeplikt på en eiendom. Jeg har også kommet til at det ikke er alltid husdyreier som skal bære hele

erstatningsansvaret når husdyr har gjort skade på eiendom og avling. Høyesterett sin avgjørelse på dette området viser tydelig at selv om det ikke foreligger gjerdeplikt kan man i visse saker gjøre lurt i å holde gjerder på grunn av forholdene i området. Videre har det vært spennende å se på de kravene som kommer inn for jordskifteretten med bakgrunn i gjerdeloven og beiteloven. Det har gitt et innblikk i hva det er parter rundt om i Norge er uenige om når det i hovedsak kommer til gjerdeplikt og beiterett. I hovedsak har jeg kommet til at dagens lover egentlig passer ganske godt til dagens samfunn, men at noen prinsipper burde lovfestes for å på en enkel måte utnytte de ressursene vi i dag ikke får utnyttet.

Abstract

This thesis discusses various legal issues related to the Norwegian *“gjerdelov”* and *“beitelov”*, which regulates legal questions related to fencing and grazing animals. The main reason for this thesis is to find out if the laws is accurate or not, based on the changes in the society, especially in the agriculture, after the second world war.

The main research question is "how do the norwegian gjerdelov and beitelov fit into today's society?". This is a rather open research question, therefor it is supplemented by three sub-questions. 1) "Has the changes in the agriculture made it possible to legislate some of the principles which is already being invoked in the Land Consolidation court?".

2) "Is it a possibility to reduce the compensation if the injured part did have something to do with the incident caused by grazing animals when there is no fence duty?". 3) "How is the assessment made of whether there is an obligation to fence or not?".

To answer these issues I've made a document study, which consists of analysis of decisions from the Norwegian Land Consolidation court, the court of Appeal and the supreme court. It was necessary to do an analysis of some of the official Norwegian reports (NOU) from various committees who are experts on the theme.

Innholdsfortegnelse

Forord:.....	1
Sammendrag.....	2
Abstract	3
1. Innledning.....	6
1.1 <i>Hvorfor jeg ønsker å skrive om dette temaet</i>	6
1.2 <i>Tema og problemstilling</i>	6
1.3 <i>Metode</i>	8
1.4 <i>Avgrensninger</i>	9
1.5 <i>Oversikt over videre fremstilling</i>	9
2 Et historisk blikk på beite- og gjerdelovgivningen.....	11
2.1 <i>Innledning</i>	11
2.1.1 <i>Magnus Lagabøtes Landslov</i>	11
2.1.2 <i>Lov om Jords Fredning, 1860</i>	11
2.1.3 <i>Beiteloven av 1961</i>	16
2.1.4 <i>Gjerdeloven av 1961</i>	16
2.2 <i>Oppsummering</i>	17
3 Ulike grunnlag for beiterett	18
3.1 <i>Oversikt over ulike grunnlag for beiterett</i>	18
3.1.1 <i>Lokal sedvanerett</i>	18
3.1.2 <i>Hevd som grunnlag for beiterett</i>	19
3.1.3 <i>Alders tids bruk</i>	20
3.2 <i>Alders tids bruk og lokal sedvanerett, likheter og ulikheter</i>	21
3.3 <i>Streifbeiteretten</i>	22
3.3.1 <i>Oppsummering og konklusjoner</i>	27
4 Gjerderett og gjerdeplikt.....	28
4.3 <i>Retten til å ha gjerder</i>	28
4.4 <i>Oversikt over mulig grunnlag for gjerdeplikt</i>	29
4.5 <i>Gjerdeplikt etter grannegjerdeloven, kostnad og nytte</i>	31
4.6 <i>Unnlatelse av å ikke ha gjerder/ha satt opp gjerder kan likevel få betydning for erstatningsutmålingen</i>	34
4.6.1 <i>Nærmere om HR-2022-2068-A, Ferdigplendommen</i>	35
4.7 <i>Fraflytting og omregulering, hva skjer med gjerdeplikten? Kan gjerdeplikten falle bort?</i>	38
5 Erstatningsansvaret	41
5.1 <i>Hvilket ansvar har husdyreier for skadene dyrene hans gjør</i>	41
5.2 <i>Når husdyr gjør skade på annet enn eiendom og avling</i>	44

6	Gjerdeskjønn i jordskifteretten	46
6.1	<i>Hvilke problemer er det jordskifteretten ofte får inn til behandling når det kommer inn gjerdeskjønn og saker som omhandler beiterett?.....</i>	46
6.1.1	Generelt om jordskifterettens kompetanse	46
6.1.2	Gjerdeskjønn i jordskifteretten	47
6.2	<i>Virkemidlene jordskifteretten har og bruker.....</i>	50
6.3	<i>Oppsummering.....</i>	51
7	Avsluttende refleksjoner	51
7.1	<i>Fremgangsmåten</i>	51
7.2	<i>Valget av tema og endelig produkt</i>	52
8	Kilder	53
	<i>Lovgivning.....</i>	53
	<i>Opphevede lover.....</i>	54
	<i>Lovforarbeider</i>	54
	<i>Høyesterett</i>	54
	<i>Lagmannsretter</i>	54
	<i>Jordskifteretter.....</i>	54
	<i>Juridisk litteratur.....</i>	55
	<i>Andre kilder</i>	55

1. Innledning

1.1 Hvorfor jeg ønsker å skrive om dette temaet

Husdyrbeite og gjerdeplikt er aktuelle og spennende temaer å skrive om da samfunnet har endret seg en hel del siden loven om grannegjerdet¹ av 05.05.1961 (heretter kalt gjerdeloven) og loven om ymse beitespørsmål² av 16.06.1961 (heretter kalt beiteloven) trådte i kraft. Fraflytting og nedlegging av bruk fører til at bruken og driften av innmark og utmark endres. Ifølge en rapport fra Norges Bondelag legges det daglig ned gårdsbruk³, dette får konsekvenser for jordbruksarealer som blir liggende brakk. Dette medfører at utmarksområder og beiteområder gror igjen. Selv om noen bruk legges ned vil det være de som fortsetter med husdyrhold og annen type jordbruk. De som fortsetter å drive jorda vil bli påvirket av at gårdsbruk rundt legges ned. På bakgrunn av dette vil beitespørsmål og gjerdehold være høyst aktuelt også fremover.

I denne oppgaven vil jeg se på hva som har vært gjeldende rett og hva som er gjeldende rett. Videre vil fokuset i oppgaven være å se på hva som fungerer godt med de lovene vi har i dag og hva som ikke fungerer fullt så godt. Kanskje er det på tide å endre noen av bestemmelsene i gjerdeloven og beiteloven, eller lovfeste noen av begrepene som i dag påberopes når det kommer inn saker til jordskifteretten? Det jeg ønsker med denne oppgaven er å belyse hva som er problematisk med dagens lover. Samt se på erstatningsansvaret husdyreier har når dyrene gjør skade på andres eiendom, avling eller annet.

1.2 Tema og problemstilling

Et sentralt spørsmål som faller inn under dette temaet er gjerdeplikt. Hvordan denneplikten endrer seg og om den eventuelt faller bort ved endringer i samfunnsstrukturen. Gjerdeplikten slik den ble praktisert før, og hvordan den praktiseres og passer inn i dagens samfunnsstruktur.

¹ Lov av 5. mai 1961 om grannegjerde.

² Lov av 16. juni nr. 12 om ymse beitespørsmål.

³ Norges Bondelag – «To gårdsbruk legges ned hver dag»

I 1975 ble det satt ned et utvalg som skulle se på om gjerde- og beitelovgivningens passet til samfunnet. Begrunnelsen var at landbruket gjennomgikk store endringer etter andre verdenskrig. Disse endringene fortsatte også etter at gjerdeloven og beiteloven av 1961 trådte i kraft. Utvalget mente at lovene allerede var utdatert da de trådte i kraft. Det pekes på to hovedgrunner til at lovene allerede på 1970-tallet ikke passet godt nok til samfunnet og den nye samfunnsstrukturen. For det første pekes det på de store endringene i samfunnet som kom i årene etter krigen. For det andre peker utvalget på at bestemmelsene i gjerdeloven og beiteloven er for generelle. Et eksempel som trekkes frem er at gjerdeplikten i gjerdeloven § 7 er for generell og for skjønnsbasert, i tidligere lover var det tydeligere når det forelå gjerdeplikt. Denne tydeligheten ble borte ved gjerdeloven av 1961. Videre pekes det på at gjerdeloven § 7 gjør reglene i beitelovens kapittel 2 krevende, kombinasjonen av det objektive husdyransvaret og uklare regler om gjerdeplikt er hovedgrunnen til problemene med gjerde- og beitelovgivningen.⁴

Hovedproblemstillingen i denne oppgaven er *«hvordan passer gjerdeloven og beiteloven til dagens samfunn?»*

Dette er en veldig generell og åpen problemstilling, den suppleres derfor av tre delproblemstillinger for å konkretisere og belyse viktige spørsmål knyttet til lovene. Disse delproblemstillingene er;

Etter endringene i samfunnet er det grunnlag for å lovfeste begrepet streifbeiteretten, slik som utvalget i NOU 1980:49 revisjon av gjerde- og beitelovgjevinga peker på allerede på 1980-tallet?

Hvordan fungerer vurderingen av om det foreligger gjerdeplikt eller ikke? Og kan den falle bort dersom det ikke har vært praktisert gjerdeplikt på lang tid?

Hvilket erstatningsansvar har husdyreier i teorien når husdyr gjør skade på avling og eiendom, men også når de gjør skade på ting som ikke er avling og eiendom?

⁴ NOU 1980: 49 Revisjon av gjerde- og beitelovgjevinga. S. 8.

1.3 Metode

Jeg har valgt å bruke juridisk metode for å besvare denne oppgaven. I den forbindelse har jeg gjort dokumentstudier. Det innebærer analyser av forarbeider, rettsavgjørelse, NOU `er og evaluering av lovbestemmelser. I oppgaven er det benyttet både deskriptiv og normativ analyse⁵. Det er redegjort for ulike rettsregler, hva disse inneholder og hva de går ut på. Deretter er det gjort en vurdering av ulike fenomener knyttet til rettsreglene som det er gjort en deskriptiv analyse av.

I hovedsak har jeg sett på hvordan rettskildelæren fungerer i praksis, dette har jeg gjort ved å se på dommer fra jordskifterettene, lagmannsrettene og Høyesterett. Det er kun dommer fra Høyesterett som er prejudikater⁶, men avgjørelsene fra underinstansene er også relevante i denne oppgaven. Først og fremst for å se hva slags konflikter det er knyttet til gjerdehold og beiterett, samt for å få en indikasjon på hvilke virkemidler jordskifteretten har til å behandle kravene som kommer inn.

I rettskildelæren er det avgjørelser fra Høyesterett som skal vektlegges tyngst, da Høyesterett er siste instans. Jeg har likevel valgt å se på en del avgjørelser fra jordskifterettene da de som særdomstol behandler saker som gjelder krav om fastsettelse av og endring i eiendomsforhold og rettigheter knyttet til fast eiendom, fastsetter grenser og kan holde skjønn⁷. Lagmannsretten er ankeinstans for avgjørelser fra jordskifteretten⁸. Avgjørelser fra lagmannsretten er derfor også tatt med og tillagt vekt som rettspraksis i denne oppgaven. Det er ikke nok avgjørelser fra Høyesterett som behandler spørsmål som berører beite- og gjerdeproblematikk på en slik måte at det er relevant for denne oppgaven. Avgjørelser fra jordskifterettene og lagmannsrettene er derfor analysert og brukt for å belyse temaene og for å se hvordan rettskildelæren fungerer i praksis. De tillegges mindre vekt som rettskildelære, men de gir en indikasjon på hvordan det er ment å fungere i praksis. Selv om jordskifterettsavgjørelser og avgjørelser fra lagmannsretten skal tillegges mindre vekt, er de likevel pålitelige rettskilder.

⁵ Tuseh & Winge, Masteroppgaven i juss 2.utg. s. 61.

⁶ Jusleksikon – prejudikat.

⁷ NOU 2019: 17 Domstolstruktur s. 123.

⁸ Norges Domstoler, jordskifterettene.

1.4 Avgrensninger

For at oppgaven ikke skal bli for omfattende har jeg gjort noen avgrensninger. For det første er det gjort en avgrensning mot hanndyr, da dette reguleres av egen lov i, *lov om avgrensning i retten til å sleppe hingstar, oksar, verar og geitebukkar på beite (hanndyrlova)* av 6. mars 1970 nr. 5⁹. Denne avgrensningen er gjort fordi det i hovedsak er hunddyr og ungdyr som slippes på beite og dermed ikke omfattes av hanndyrloven. Videre er det gjort en avgrensning mot gjerder i reindriftsområder samt gjerder for rein, denne avgrensningen begrunnes med at oppgaven hadde blitt for stor og omfattende om reindriftsområder også skulle vært inkludert. Det er gjort en avgrensning mot gjerder mot offentlig vei og jernbane, fordi oppgaven hadde blitt for stor om dette skulle tas med. Gjerder mot offentlig vei og i tilknytning til offentlig vei er regulert i *Lov om vegar av 21. juni 1963 (veglova)*¹⁰ derfor er ikke det behandlet i oppgaven.

Oppgaven avgrenses også mot visse type gjerder, blant annet bruk av piggråd. Det er forbudt å bruke piggråd for å regulere dyrs ferdsel, dette er regulert i *Lov om dyrevelferd (dyrevelferdsloven)* av 19. juni 2009 nr. 97, § 15 første ledd andre punktum¹¹. «No fence» som alternativ til å sette opp gjerder blir mer og mer vanlig i visse områder, er det også avgrenset mot. Begrunnelsen for avgrensningen mot «no fence» er at oppgaven ville blitt for stor og omfattende. Det finnes heller ikke noen relevante avgjørelser som kunne belyst temaene i denne oppgaven.

1.5 Oversikt over videre fremstilling

I kapittel 2 gjøres det en gjennomgang av de ulike lovene som har regulert gjerde- og beite gjennom tidene. Dette er gjort for å gi en oversikt og sette fokus på endringer som er gjort når det ble vedtatt nye lover, samt å se hvilke bestemmelser og prinsipper som er ført videre til dagens lover.

Kap. 3 svarer på delproblemstilling, «*etter endringene i samfunnet er det grunnlag for å lovfeste begrepet streifbeiteretten, slik som som utvalget i NOU 1980:49 revisjon av gjerde-*

⁹ Lov av 6. mars 1970 om avgrensning i retten til å sleppe hingstar, oksar, verar og geitebukkar på beite.

¹⁰ Lov av 21. juni 1963 nr. 23, Lov om vegar

¹¹ Lov av 19. juni 2009 nr. 97, Lov om dyrevelferd.

og beitelovgjevinga peker på allerede på 1980-tallet?» Dette kapittelet tar også for seg de ulike grunnlagene for beiterett.

Videre er det gjerderett og gjerdeplikt i kapittel 4. Dette kapittelet fokuserer på anledningen man har til å holde gjerder, samt plikten man kan ha til å holde gjerder. Kommer også inn på kostnaden og nytten ved gjerdehold og hvilke konsekvenser som kan forekomme dersom man unnlater å holde gjerder. Dette kapittelet svarer på delproblemstilling, *«hvordan fungerer vurderingen av om det foreligger gjerdeplikt eller ikke? Og kan den falle bort dersom det ikke har vært praktisert gjerdeplikt på lang tid?»*. Dette kapittelet viser også til erstatningsansvar i forbindelse med gjerdeplikt og/eller mislighold av denne, samt konsekvensene av å ikke ha gjerder i områder hvor det kunne vært lurt uavhengig av gjerdeplikt.

I kapittel 5 gjøres det en grundig gjennomgang av erstatningsansvaret som husdyreier har når dyrene han eier gjør skade. I hovedsak når dyrene gjør skade på avling og eiendom, men også det ansvaret eiere har når dyrene gjør skade på annet enn avling og eiendom. Dette kapittelet svarer på *«hvilket erstatningsansvar har husdyreier i teorien når husdyr gjør skade på avling og eiendom, men også når de gjør skade på ting som ikke er avling og eiendom?»*

Til slutt, i kap. 6, ser jeg på gjerdeskjønn og beiterettslige krav som kommer inn til behandling i jordskifteretten. Hvilke krav det er som kommer inn til behandling og de virkemidlene jordskifteretten har for å behandle disse kravene.

Etter domstols reformen, som trådte i kraft i 2021, er flere av jordskifterettene som nevnes i denne oppgaven i dag en del av en større jordskifterett. Et eksempel på dette er avgjørelser fra Sør-Trøndelag jordskifterett, som i dag er Trøndelag jordskifterett.

2 Et historisk blikk på beite- og gjerdelovgivingen

2.1 Innledning

I dette kapitlet redegjøres det for de ulike lovene som har regulert spørsmål knyttet til beite og gjerdet gjennom tiden. Oversikten vil gjøre det lettere å se hva som er endret gjennom de ulike lovendringene, samt hva som er ført videre fra de gamle til de nye lovene. Det starter med Magnus Lagabøtes Landslov og ender med dagens lover; gjerdeloven og beiteloven av 1961.

2.1.1 Magnus Lagabøtes Landslov

Allerede i *Magnus lagabøtes landslov* fra 1200-tallet¹² og *Chr. V lov* finnes det bestemmelser om gjerdehold, bestemmelsene i disse lovene var landsdekkende¹³. Det hadde tidligere vært regler om gjerdehold i Norge, men dette var de første lovene som hadde bestemmelser som gjaldt for hele landet. Som tidligere nevnt er samfunnet i endring. Det var det også før i tiden og derfor ble det i 1860 vedtatt en lov som skulle regulere spørsmål om gjerde. Ifølge NOU 1980:49 s.13¹⁴, var det allmenheten som mente at det var et behov for en ny lov som regulerte spørsmål knyttet til gjerdehold.

2.1.2 Lov om Jords Fredning, 1860.

Etter *Magnus Lagabøtes Landslov* var det *Lov om Jords Fredning av 16. mai 1860 (jordfredningsloven)*¹⁵ som ble den nye gjerde- og beiteloven. I dag refereres denne loven ofte til som gjerdeloven av 1860. Denne loven var et resultat av at samfunnet hadde endret seg i så stor grad at det var et allment syn at de gamle reglene var uklare og passet dårlig til samfunnet slik det nå var¹⁶. Selv om det var gjerdet som var i fokus, inneholder gjerdeloven av 1860 bestemmelser om beitedyr, samt andre ymse føresegner. På folkemunne ble den kalt gjerdeloven, i og med at det var gjerdeproblematikken som var hovedinnholdet i loven.

¹² Universitetet i Oslo, Norgeshistorie – Magnus Lagabøtes Landslov.

¹³ Gjerdehold mellom naboer, s. 11

¹⁴ NOU 1980: 49 Revisjon av gjerde- og beitelovgjevinga, s.13

¹⁵ Lov om Jords Fredning.

¹⁶ NUT 1955:1 Rådsegn 1- Om grannegjerde og ansvar for visse slags husdyr, s. 5.

Tidligere var hovedprinsippet at det var jordeieren som skulle beskytte sin mark mot dyr, men i NOU 1980:49 s. 13 vises det til at grunnprinsippet i den nye loven skulle være at *«enhver mann har en naturlig plikt til å holde sine dyr på egen grunn»*¹⁷. Prinsippet om at det var jordeier som skulle beskytte sin mark mot dyr henger sammen med at det fra gammelt av var vanlig å bruke marka som samarbeite¹⁸.

2.1.2.1 Jordfredningsloven, kapittel 1.

Lovens første kapittel tar for seg reglene om gjerder. Her er det tydelige bestemmelser på når det er gjerdetvang. Det er gjort et skille mellom gjerdetvang mellom innmark og innmark, innmark og utmark og utmark og utmark. I jordfredningsloven § 1 første ledd fremgår det at i innmark og mellom innmark og utmark har nabo anledning til å kreve gjerder av naboen. Det vil si at naboen kan ha gjerdeplikt, med mindre naboen er fritatt jmfør § 3 i loven. Er det derimot utmark på begge sider av grensen kan naboen kreve at eksisterende gjerde holdes ved like. Her er det ikke anledning til å kreve gjerde med mindre nytten er større enn kostnaden. Nytten må være større for begge. Nyttevurderingen er ikke lik i noen sak, og det måtte derfor gjøres en skjønnsmessig vurdering på nytte og kostnader. Dette var og er fremdeles en vanskelig vurdering å ta.

Som nevnt over kunne det være anledning til å bli fritatt fra gjerdeplikten jf. § 3 i jordfredningsloven. Gjerdeplikten kunne falle bort dersom det var naturen sin skyld at det ble vanskelig å sette opp og vedlikeholde gjerder eller at kostnadene ble større enn nytten av gjerdet. I teigbytte var det også mulig å bli fritatt fra gjerdeplikten. Dette gjaldt stort sett i de tilfellene hvor naturen selv fungerte som gjerde, og det ville være unødvendig å sette opp andre gjerder.

Hvem som hadde ansvaret for å bære kostnadene når det skulle settes opp eller vedlikeholdes gjerder har loven klare bestemmelser om. Hovedregelen er hjemlet i jordfredningsloven § 7 første ledd. Eiendommer med felles grense skulle dele kostandene likt, det vil si en halvpart på hver, uten at de tok hensyn til skylden. § 7 tredje ledd viser til at

¹⁷ NOU 1980:49 Revisjon av gjerde- og beitelovgjevinga, s. 13.

¹⁸ NOU 1980:49 Revisjon av gjerde- og beitelovgjevinga, s. 13.

kostnadene kunne vært delt annerledes dersom skjønnsretten hadde hatt en skjønnsforretning på grunn av uenigheter. Skjønnsretten kunne bestemme at kostnadene skulle fordeles i strid med § 7 første ledd.

For å bedre forstå hvordan kostnadene ble fordelt etter skyld, er det nødvendig å se nærmere på hva skyld egentlig er. Skyld, formelt sett kalt matrikkelskyld, var det som fra gammelt av dannet utgangspunktet for å beregne eiendommers skatteplikt¹⁹. Det var ikke før på 1500-1600-tallet at eiendomsskatten ble den sentrale skatten. Dette gjaldt kun de som bodde på landsbygda²⁰. Byene ble ikke omfattet av det samme skattesystemet før senere, men de hadde egne ordninger. Før eiendomsskatten ble innført med Magnus Lagabøtes landslov var det personskatt²¹.

Skyld er det vi i dag kjenner som matrikkelskyld, og var beregningsgrunnlaget for eiendomsskatten etter 1665²². Det ble tatt utgangspunkt i landskylda. Dette var den avgiften som leilendingene betalte jordeieren årlig²³. Den leieavgiften den som leide jorda betalte jordeier årlig viste verdien jordeiendommene hadde²⁴. Landskylden er det sentrale for å forstå hva skyld var. Ikke bare utgjorde den ca. 1/6 av gårdens avkastning og kunne derfor regnes for å være målet på bruksverdien til gårdene²⁵, den viste også hvem som eide gårdsbruket og hvor stor andel de eide. Skylda er en indikator på hvor stor andel eierne av gårder hadde, ofte når det var snakk om sameier, men det gjaldt også for selveiere²⁶. Landskylda er dermed en indikator på hvor mye de eier hvem som eier hva og hvor store andeler de eide. Skylda er fortsatt den dag i dag av og til grunnlaget for hvem som eier hva og hvor store andeler de eier når jordskifteretten behandler saker hvor de skal fordele andeler, i for eksempel sameier. Skylda sa noe om både jordmengde, altså hvor mye de ulike hadde, og jordverdi, hvor mye det de hadde var verdt²⁷. Dette er en nokså uklar måte å beskrive skyldbegrepet på, men det viser i det minste hovedtrekkene i begrepet. På denne

¹⁹ Store Norske Leksikon – Matrikkelskyld.

²⁰ Bergsholm, *Eiendomsskattens historie i Norge*, s.3.

²¹ SNL.no Skatt.

²² Bergsholm, *Eiendomsskattens historie i Norge*, s.4.

²³ Bergsholm, *Eiendomsskattens historie i Norge*, s.4

²⁴ Sevatdal, (2014), s. 36-37.

²⁵ Bergsholm, *Eiendomsskattens historie i Norge*, s.5.

²⁶ Bergsholm, *Eiendomsskattens historie i Norge*, s.6.

²⁷ Sevatdal, (2014), s. 37.

måten ble skyld et grunnlag for å beregne hvor mye de ulike eierne skulle betale når det skulle settes opp eller vedlikeholdes gjerder. For å finne ut hvor store andeler de ulike eierne har i et sameie er det også anledning til å se på skylda. Hvor mye skyld de hadde sier noe om hvor store verdier de hadde.

I områder hvor eiendommene ble eid i felleskap, eller lå i teigblanding kunne det kreves gjerder jf. § 8 bokstav a til d. Hovedinnholdet i § 8 var at kostnadene ble fordelt etter forholdstall, eller skyld i de tilfellene hvor forholdstall ikke var fordelt. Skylden ble også brukt som fordelingsnøkkel i de sakene hvor eiendommene var organisert som et sameie. Andelene eierne hadde i gjerdeholdet fulgte eiendommene. Det innebar at ny eier ved eventuelt salg overtok andelen til gjerdeholdet i teigblandingen eller sameiet.

2.1.2.2 Lensmannsskjønn

Var det uenigheter knyttet til gjerdeplikt og/eller kostnader ble disse avgjort av lensmannen i såkalte lensmannsskjønn. Jordfredningsloven § 19 hjemler anledningen lensmannen hadde til å holde skjønn dersom det var konflikter partene ikke selv klarte å løse. Disse skjønnene kunne også ta for seg uenigheter knyttet til gjerdets stand, slik § 13 viser til at det skal være for å oppfylle lovlige standard. Lensmannsskjønn ble også benyttet i de sakene hvor det var uenigheter knyttet til beitespørsmål.

2.1.2.3 Erstatningsansvaret etter jordfredningsloven

Erstatningsansvaret inneholder av et dyr som gjør skade på/i områder hvor de ikke skal være, er hjemlet i jordfredningsloven andre kapittel i §§ 21, 22, 23 og 24. De ulike paragrafene tar for seg ulike typer bufe som kom på avveie. Eier av geiter på avveie hadde de strengeste erstatningsmessige konsekvensene. Men eier av svin og sau på avveie ville også få et erstatningsansvar jf. jordfredningslovens §§ 22 og 23.

Paragraf 24 ramser opp konsekvensene dyreeier kunne få dersom hest og storfe kom på avveie. Et litt dypere dykk i dette er det som er mest relevant for denne oppgaven. Ulike forhold ga ulikt erstatningsansvar. Jf. §24 bokstav a, hadde dyreeier erstatningsplikt dersom det ikke var gjerdeplikt og dyrene hadde kommet seg ut og gjort skade på annens eiendom eller avling. Videre viser bokstav b; at steder hvor det var gjerdeplikt, men eier hadde

forsømt gjerdeplikten sin skulle eier av storfe erstatte skadene og det kunne påløpe bøter. Har derimot eier holdt gjerdeplikten, men jordeier ikke har gjort det, vil eieren kunne fritas for erstatningsansvaret på skader dyrene har gjort, jf. §24 bokstav c. I noen tilfeller kunne dyrene ha forårsaket skade selv om begge parter hadde overholdt gjerdeplikten sin. Da er det jf. §24 bokstav d dyreeier som hadde erstatningsansvaret samt at det kunne påbeløpe bøter. I prinsippet vil dette si at dyreeier hadde et objektivt ansvar for skadene dyrene gjorde på en fremmeds eiendom, men han var fri for skyld og ansvar dersom det var jordeieren som hadde forsømt gjerdeplikten sin, mens eier av dyrene selv hadde overholdt sin del av gjerdeplikten²⁸.

2.1.2.4 Vokteplikten

Et annet viktig prinsipp i loven av 1860 er at det var eieren av dyrene som til enhver tid hadde ansvaret for å passe på dyrene slik at de ikke kom inn på eiendommer hvor de ikke skulle være. I 1902 ble det satt ned en kommisjon som var kritiske til dette indirekte prinsippet²⁹. Av den grunn at det ikke er fastsatt i loven, men likevel tenkt som et grunnprinsipp, den såkalte vokteplikten. Kommisjonen mente at vokteplikten skulle bli mindre aktuell og ha mindre fokus, men i loven var det vokteplikten som ble grunnprinsippet. Loven bygger på at det er dyreeier som har ansvar for å passe dyrene og erstatte skadene de gjør, med mindre det var særskilte tilfeller hvor den skadelidte ikke hadde overholdt gjerdeplikten sin. Dette innebærer at eier/innehaver av husdyr hadde det objektive erstatningsansvaret for skadene dyrene hans gjorde.

Jordfredningsloven av 1860 var i teorien mer en gjerdelov enn en beitelov. Derfor ble det i 1935 satt ned en beitekomite³⁰, det er denne komiteen som dannet grunnlaget for *Lov om ymse beitespørsmål* av 16. juni 1961, som vi i dag kjenner som dagens beitelov. De spørsmålene som før ble regulert i Jordfredningsloven ble nå sortert og endte i to lover, det vi i dag kjenner som beiteloven og gjerdeloven. Det gikk dermed fra å være en lov som hadde bestemmelser og regulerte spørsmål knyttet til gjerdehold og beiterett samt andre ymse

²⁸ NOU 1980: 49 Revisjon av gjerde- og beitelovgjevinga, s. 15.

²⁹ NOU 1980: 49 Revisjon av gjerde- og beitelovgjevinga, s. 15.

³⁰ NOU 1980: 49 Revisjon av gjerde- og beitelovgjevinga, s. 16.

spørsmål knyttet til dette, til å bli to lover som hver for seg regulerer spørsmål om gjerde og beite.

2.1.3 Beiteloven av 1961

Dagens beitelov inneholder i hovedsak regler om ansvaret eier har for bufe. Loven har også hatt mye å si for erstatning når husdyr gjør skade på annens avling og eiendom, og ikke minst hvordan beiteressurser i utmark skal utnyttes³¹. Vokteplikten og eventuelle brudd på vokteplikten er sentrale temaer i beiteloven. I beiteloven er det ikke regler om rettslig grunnlag for beiterett. Loven sier ingenting om hvilke dyr som kan beite hvor³². Blant annet er vokteplikten fra den gamle jordfredningsloven ført videre inn i beiteloven § 6, hvor det gjøres gjeldende at det er innehaver av husdyr som skal sørge for at dyrene ikke kommer inn på områder hvor vedkommende ikke har rett til å ha dyr. Videre er det objektive ansvaret husdyreier har i forbindelse med erstatning for skader dyrene gjør ført i § 7. Dette vil behandles nærmere i kapittel 5, punkt 5.1: «*Hvilket ansvar har husdyreier for skadene dyrene hans gjør*».

Etter dagens beitelov er det jordskifteretten som har hjemmel til å avgjøre spørsmål knyttet til uenigheter jf. beitelovens §§ 7, 9 og 14. Dette er hjemlet i *Lov om fastsetjing og endring av egedoms- og rettshøve på fast eiendom m.m* (heretter kalt jordskifteloven) § 5-3 bokstav e.

Noen utvalgte bestemmelser i beiteloven vil bli gjennomgått nøyere senere i oppgaven, da dette er sentrale bestemmelser for å belyse temaene videre. I hovedsak vil dette bli behandlet i kapittel 5.

2.1.4 Gjerdeloven av 1961

Formålet med dagens gjerdelov var å få på plass regler som skulle gjelde mellom naboeiendommer uansett hva slags eiendommer det var, og den skulle gjelde over hele landet³³. Loven er deklarasjonslov, fravikelig, det vil si at avtaler og andre forhold går foran bestemmelsene i loven, med mindre det er særskilte forhold som tilsier at de ikke skal det.

³¹ NOU 1980: 49 Revisjon av gjerde- og beitelovgjevinga s. 21.

³² Bergsholm, *Rettigheter i fast eiendom*, s. 272.

³³ NOU 1980: 49 Revisjon av gjerde- og beitelovgjevinga, s. 17.

Hva som er særskilte forhold er det vanskelig å si noe konkret om. I hovedsak regulerer dagens gjerdelov retten til å ha gjerder og plikten til å holde gjerder mellom naboeiendommer³⁴.

I dag er det jordskifteretten som har kompetanse til å holde skjønn etter gjerdeloven³⁵, jf. jordskifteloven § 5-3 bokstav d. Jf. jordskifteloven § 5-3 kan jordskifteretten holde skjønn og ta andre avgjørelser i forbindelse med sak for jordskifteretten etter gjerdeloven³⁶.

Jordskifteretten kan også holde gjerdeskjønn som egen sak, jf. jordskifteloven § 5-4.

Jordskifteretten har tatt over for lensmannen og anledningen de hadde til å holde lensmannsskjønn på saker som berørte krav om spørsmål etter gjerdeloven og beiteloven.

Noen av bestemmelsene i gjerdeloven vil bli behandlet nøyere senere i oppgaven, de er derfor ikke redegjort for i dette kapittelet.

2.2 Oppsummering

Det er tre hovedprinsipper som er videreført til dagens gjerdelov og beitelov fra gjerdeloven av 1860. Vokteplikten er videreført og lovfestet i beiteloven § 6. Det objektive ansvaret eier/innehaver har når dyret han eier volder skade er tatt med og lovfestet i beiteloven § 7. I gjerdeloven er gjerdeplikten videreført og med den medfølger nyttevurderingen som skal gjøres for å finne ut om det foreligger gjerdeplikt eller ikke. Dette vil bli behandlet videre i kapittel 4, *Gjerderett og gjerdeplikt*. Bestemmelsene som er videreført til ny lovgivning er de bestemmelsene utvalget som skrev NOU 1980:49 *revisjon av beite- og gjerdelovgjevinga* pekte på at var problematiske og bakgrunnen for at det i hovedsak ble satt ned et utvalg som skulle revidere lovene av 1961.

En av de største endringene som har kommet er at det ikke lenger er lensmannen som holder gjerdeskjønn. I dag er det jordskifteretten som har hjemmel til å avgjøre gjerdeskjønn, med

³⁴ NOU 1980: 49 Revisjon av gjerde- og beitelovgjevinga, s. 18.

³⁵ Lov om fastsetjing og endring av egedoms- og rettshøve på fast egedom m.m av 21.juni 2013 § 5-3.

³⁶ Lov om fastsetjing og endring av egedoms- og rettshøve på fast egedom m.m av 21.juni 2013, § 5-3.

hjemmel i jordskifteloven §§5-3 og 5-4. Jordskifterettens kompetanse til å holde skjønn etter gjerdeloven og beiteloven, behandles videre i kapittel 6, *Gjerdeskjønn i jordskifteretten*.

3 Ulike grunnlag for beiterett

3.1 Oversikt over ulike grunnlag for beiterett

Det finnes flere grunnlag for beiterett, men hva er egentlig beiterett? Norsk Sau og Geit (NSG) har definert beiterett som «*den rettigheten man råder over for å kunne slippe dyr på beite*»³⁷. For det første vil det i noen sammenhenger være en del av grunneierretten, som vil si at eier av grunnen har en rett til å la dyr beite på egen grunn. Videre er avtale, sedvane, beiterett i allmenninger også grunnlag for beiterett. Hevd og alders tids bruk kan også gi rett til beite³⁸. I og med at beiterett i noen tilfeller ligger til eiendommen, vil den i disse tilfellene bli regnet som en integrert del av eiendommen. Som en integrert del av eiendommen kan ikke beiteretten selges, dette vil man kunne se på som en negativ konsekvens av at beiteretten i noen tilfeller er innlemmet i eiendommen. Det er ikke mulig å selge en slik rett da det vil bli problemer med forbudet mot deling av eiendom etter *Lov om jord* av 12. mai 1995 (jordloven) kapittel 5, men den kan leies ut eller forpaktes bort. Det er dog ikke adgang til å inngå leieavtaler for mer enn ti år av gangen.

Prinsippet om avtalefrihet innebærer at man kan inngå avtaler med hvem man vil om stort sett hva man vil. Dette medfører at det kan gjøres avtaler om beiterett. Et eksempel på dette er at A har anledning til å gi B tillatelse til å ha beite på sin eiendom.

3.1.1 Lokal sedvanerett

Lokal sedvanerett kan være et grunnlag for beiterett. For at lokal sedvanerett skal kunne påberopes er det helt avgjørende at bruken som har pågått er en lokal rettsoppfatning³⁹. Videre er det strenge kriterier for at en bruk kan anses som lokal sedvanerett. Dette innebærer at bruken som har blitt praktisert har skjedd over lang tid, i god tro, og videre at det er den lokale rettsoppfatningen. Det vil si at den som har utført bruken har gjort det fordi

³⁷ Norsk sau og geit, Beiterett- og beitebruksspørsmål.

³⁸ Norsk sau og geit, Beiterett- og beitebruksspørsmål.

³⁹ Eriksen (1993), s.101.

han trodde det var noe han hadde rett til⁴⁰. Hva som er lang tid er vanskeligere å avgjøre, men i RG 1962 s. 261 har Eidsivating lagmannsrett sagt at 100 år er ansett som en tilstrekkelig tid for lokal sedvane⁴¹. I Rt.1907 s. 797 og Rt. 1931 s. 428 kom retten til at tiden for å påberope lokal sedvane var tilstrekkelig lang nok. Her var periodene henholdsvis 15 og 12 år. Lokal sedvane er dermed et resultat av et festna handlingsmønster, opptrenden eller oppfatning av en rettighet eller plikt som har pågått over så lang tid at det blir oppfattet som rettslig forpliktende⁴².

Det er ikke nødvendig at den eller de som påberoper seg lokal sedvane har utøvd bruken selv. Hvem som helst i det området det gjelder kan ha gjort det⁴³. Kravet er bare at utøvelsen som regnes som lokal sedvane er et resultat av en fast praksis som videre oppfattes som den lokale rettsoppfatningen, som noen i området utøver. I denne sammenhengen blir sedvane oftest påberopt i saker hvor det er noen som mener at de har beiterett på eller over en annens eiendom⁴⁴. Det er i midlertidig slik at for at det skal kunne regnes som sedvane må bruken ha pågått i lang tid og alle parter må ha opptrådt i god tro og følt seg forpliktet til å følge denne bruken. Bruken er oppfattet som rettsutøvelse, ikke bare tålt bruk av de involverte partene og andre. Det må også være den oppfatningen «alle» har i det gjeldende området, for at det skal regnes som en lokal sedvane⁴⁵. Hålogaland lagmannsrett har i LH-2015-82310 påpekt at for å kunne konstatere lokal sedvanerett må det ha foreligget en fast praksis som er utøvd i lang tid og i den tro at man har fulgt en rettsregel⁴⁶. Det er denne praksisen som gir deg rettigheter over en annen manns eiendom.

3.1.2 Hevd som grunnlag for beiterett

Et annet grunnlag for beiterett er hevd. Hevd er regulert i *lov om hevd* av 9. desember 1966 (heretter kalt hevdsloven)⁴⁷. For at det skal kunne hevdes beiterett må beitebruken i området ha pågått i aktsom god tro. Det vil si at den som har hatt dyr på beite i det gjeldende området

⁴⁰ Knops oversikt over Norges rett, 15. utg. S 21.

⁴¹ Eriksen (1993), s. 101.

⁴² Jusleksikon – sedvanerett

⁴³ Eriksen (1993) s. 101.

⁴⁴ Knops oversikt over Norges rett, 10rd.utg (Mulig dette endres)

⁴⁵ Norsk sau og geit; sedvane.

⁴⁶ LH-2015-82310.

⁴⁷ Lov om hevd av 9. desember 1966

har trodd at han hadde rett til å ha dyr på beite der, samt at han har skaffet seg den informasjonen som var nødvendig for å ha nok kunnskap om rettsgrunnlaget⁴⁸. Videre må bruken ha pågått over en periode på 20 eller 50 år. Hevdstiden er 20 år dersom bruken har vist seg gjennom en fast ordning, det vil i de fleste tilfeller være at det er satt opp gjerder. Det vanligste er likevel at hevdstiden er 50 år, fordi beitebruk sjeldent eller i svært få tilfeller har vært organisert gjennom faste ordninger. Et eksempel på dette er at det i få tilfeller er det eller har det vært gjerder i de områdene hvor det hevdes beiterett⁴⁹.

3.1.3 Alders tids bruk

Alders tids bruk er også et grunnlag for beiterett. Reglene om alders tids bruk er ikke lovfestet⁵⁰. Gunnar Eriksen skriver i sin bok «*Alders tids bruk*» at alders tids bruk bygger på et prinsipp om at det foreligger en respektert rettmessig bruk som har pågått over lang tid, uten at det er anledning til at den kan opphøre uten grunn. Det er to hovedvilkår som må være oppfylt for at det kan påberopes alders tids bruk. For det første må det foreligge en lang tids bruksutøvelse, og for det andre må denne bruken ha foregått i god tro⁵¹. Det vil si at den som hadde dyrene på beite trodde dette var noe han hadde rett til, og at dette er sjekket i den grad det er mulig å kontrollere. Hva som regnes som lang tid i denne sammenhengen er ifølge *Knops oversikt over Norges rett* satt til å være 50-100 år⁵². Formålet med alders tids bruk var å beskytte rettigheter som var velervervede, men så gamle at opprinnelsen til hvordan de oppstod var glemt eller bevisene spilt⁵³. Etter hevdsloven trådte i kraft har det blitt mindre vanlig å påberope alders tids bruk⁵⁴.

I noen områder vil det være beiterett i allmenninger. Retten til å ha beite i en allmenning følger eiendommen. I statsallmenninger er det *lov om utnyttning av rettar og lunnende m.m i statsallmenningane* (fjellova) av 6.juni 1975⁵⁵ som regulerer retten til beite. Det er *lov om bygdeallmenninger* av 19. juni 1992⁵⁶ (heretter kalt bygdeallmenningsloven) som regulerer

⁴⁸ Norsk sau og geit; Hevd.

⁴⁹ Norsk sau og geit; hevd.

⁵⁰ Knops oversikt over Norges rett, 15. utg. S. 200.

⁵¹ Eriksen (1993), s. 34.

⁵² Knops oversikt over Norges rett, 15. utg. S. 200.

⁵³ Eriksen (1993), s. 33.

⁵⁴ Norsk sau og geit; Alders tids bruk

⁵⁵ Lov om utnyttning av rettar og lunnende m.m. i statsallmenningane av 6. juni 1975.

⁵⁶ Lov om bygdeallmenninger av 19. juni 1992.

beiteretten i bygdeallmenninger. Grunnlaget for beiterett i allmenninger og statsallmenninger vil ikke bli behandlet videre på den måten at det går nærmere inn på lovbestemmelsene i lovene.

Alders tids bruk og hevd skiller seg fra hverandre på den måten at alders tids bruk ikke er et lovfestet prinsipp, mens hevd er regulert gjennom hevdsloven. Visse ting er det anledning til å hevde, andre ting kan ikke hevdes, men alders tids bruk kan påberopes for å erverve en rettighet eller plikt. Disse ulikhetene vises tydeligere i kapittel 4 om *gjerderett og gjerdeplikt*.

3.2 Alders tids bruk og lokal sedvanerett, likheter og ulikheter

Alders tids bruk og lokal sedvanerett er to ulovfestede prinsipper som kan være avgjørende i spørsmål om det foreligger beiterett eller ikke. I tillegg til dette kan lokal sedvane skape problemer for vilkårene for alders tids bruk. Grunnen til dette er at sedvanerett kan opptre på eget grunnlag, men også som et moment når det skal vurderes om vilkårene om alders tids bruk er oppfylt⁵⁷. Felles for disse prinsippene er at vilkårene for å vurdere om de er oppfylt er en konkret vurdering i de enkelte tilfellene. De kan ikke generaliseres da det i stor grad er de lokale forholdene og den lokale rettsoppfatningen som er avgjørende for om det foreligger lokal sedvane, eller er en mulighet for å påberope alders tids bruk.

Det skilles mellom objektive rettigheter og subjektive rettigheter når vi snakker om alders tids bruk og lokal sedvane. De objektive rettighetene regulerer i stor grad bruksforholdene, mens de subjektive rettighetene knyttes til rettsforholdene på de konkrete eiendommene. Derfor vil de objektive rettighetene i stor grad være knyttet til lokal sedvane og de subjektive gjelder alders tids bruk⁵⁸. Helt svart hvitt er det likevel ikke, alders tids bruk kan likevel danne et grunnlag for objektive rettigheter, på samme måte kan lokal sedvane danne et grunnlag for å påberope subjektive rettigheter⁵⁹. De objektive rettighetene er i stor grad avgrenset til å gjelde visse eiendommer innenfor et distrikt eller andre avgrensede områder. Subjektive rettigheter knyttes oftest til en spesifikk eiendom, hvor det er en eller flere som har utøvd en bruk i all tid.

⁵⁷ Eriksen (1993), s. 53.

⁵⁸ Eriksen (1993), s. 100.

⁵⁹ Eriksen (1993), s. 101.

Når det er snakk om alders tids bruk er det den eller de som påberoper seg dette som må ha utøvd bruken i lang tid. Dette gjelder, som nevnt over, ikke når det er snakk om lokal sedvanerett. Ved lokal sedvane er det nok at noen i det området som det påberopes lokal sedvanerett i har utøvd en bruk som resten oppfatter som en lokal rett. Et viktig begrep som gjør dette gjeldene er «opinio juris». Dette innebærer at det ikke bare er rettshaveren som tror han opptrer i sin rett, men at rettståleren også oppfatter at det foreligger en slik type rett⁶⁰.

Lokal sedvanerett kan skape problemer for alders tids bruk, fordi det enten kan påberopes alene eller som en del av en bruk som har pågått i all tid og dermed regnes som et av vilkårene i alders tids bruk. Slik jeg ser det vil det være vanskeligere å komme gjennom med lokal sedvanerett enn alders tids bruk når dette påberopes i saker for retten. Det vil være vanskeligere å bevise at en beitebruk er lokal sedvanerett, og dermed den rettslige oppfatningen i lokalsamfunnet, enn å peke på at den beitebruken som foreligger er gjort i all tid, og i god tro. Alders tids bruk, har som nevnt, til formål å beskytte de rettigheter som er ervervet for så lenge siden at det er vanskelig å bevise hvordan de oppstod⁶¹. Lokal sedvane er en utøvd festnet praksis, som av mer enn noen få personer skal oppfattes som det som er rettslig riktig. Hva som er mest korrekt er vanskelig å si. Disse prinsippene mener jeg er viktige for å opprettholde ervervede rettigheter man har glemt hvordan oppstod eller bevisene for hvordan rettigheten oppstod har gått tapt. Dette er viktige prinsipper å kunne påberope seg slik at beiteretter ikke plutselig faller bort, og noen mister grunnlaget de hadde til å ha dyrene sine på beite i visse områder.

3.3 Streifbeiteretten

I NOU 1980:49, revisjon av gjerde- og beitelovgjevinga, lanserte utvalget begrepet «streifbeiteretten». Utvalget hadde et ønske om å lovfeste streifbeiteretten. Tanken bak å lovfeste dette begrepet var at det skulle bli enklere å utnytte de beiteressursene som lå i utmark uten å bli benyttet. Det skulle også være et unntak fra vokteplikten, men et unntak

⁶⁰ Eriksen (1993), s.101.

⁶¹ Eriksen (1993), s. 33.

man hadde mulighet til å begrense ved å holde gjerder⁶². I Rt-1990-1113 (384-90) poengterer Høyesterett at dersom der foreligger streifbeiterett fritas dyreeier fra vokteplikten jf. beiteloven § 6, noe som innebærer at også dyreeier er fritatt fra det objektive erstatningsansvaret jf. beiteloven § 7⁶³. I samme avgjørelse har Høyesterett konkludert med at streifbeiterett er en beiterett grunneier kan begrense ved gjerde eller ved å ta eiendommen i bruk til andre formål.

I NOU `en viser utvalget til at husdyr i noen områder slippes på utmarksbeite, særlig om sommeren, uten noen særlig form for tilsyn. De mener at denne praksisen flere steder har ført til at en lokal sedvane som innebærer at dyr som streifer over eiendommer ikke er et problem, da særlig for eieren av dyrene⁶⁴. Utvalget mente i 1980 at ved å lovfeste denne retten ville det bli mindre konflikter og husdyreiere kunne i visse situasjoner påberope seg en rett til å ha dyr på beite for å utnytte ubrukte beiteressurser og på den måten holde kulturlandskapet intakt.

Spørsmålet om streifbeiterett er i stor grad mest aktuelt i områder hvor det er allmenninger og det ikke er gjerder mellom allmenningen og naboeiendommene, slik at dyrene i perioder har streifet i områder hvor de i utgangspunktet ikke har rett til å være. Eierne av eiendommene hvor dyrene streifer på har anledning til å sette opp gjerder for å hindre at dyrene kommer inn på deres eiendom. Det kan de gjøre med hjemmel i gjerdeloven § 6, som gjør gjeldende at eier av en eiendom har rett til å sette opp gjerder mot naboeiendommer så lenge han bekoster det selv. Ved å sette opp gjerder på denne måten kan de hindre at fremmede dyr kommer inn på deres eiendom dersom streifbeite er godtatt i området. Det finnes likevel unntak. I Balsfjorddommen (HR-1995-41-A-Rt-1995-644), kom Høyesterett til at bøndene hadde en gjensidig beiterett i hverandres utmark som de baserte på lokal sedvane. Dette medførte at det ikke kunne settes opp gjerder for å hindre at dyrene beitet på tvers av eiendommene. Siden det ikke forelå streifbeiterett, men beiterett basert på lokal sedvane

⁶² Gjerdehold gjennom utmark, s. 17. (anonymisert mastergradsoppgave).

⁶³ Rt-1990-1113 (384-90).

⁶⁴ NOU 1980:49 Revisjon av beite- og gjerdelovgjevinga, s. 54.

hadde ikke eierne/brukerne av eiendommene anledning til å sette opp gjerder for å hindre beitebruken⁶⁵.

Er det derimot godtatt at det er en streifbeiterett i et område vil eiere av eiendommer som ikke vil ha beitedyr på sin eiendom ha anledning til å sette opp gjerder for å hindre streif på sin mark. Foreligger det derimot en beiterett som går over andre sine eiendommer er det ikke anledning til å sette opp gjerder som hindrer rettighetshaveren i å utnytte retten sin. Utvalget som skrev NOU 1980:49, *Revisjon av gjerde- og beitelovgivning*, belyser temaet om at det er uvanlig å lovfeste en allemannsrett slik de ønsket å gjøre med streifbeiteretten. Jeg kan se hvorfor dette er problematisk, da det vil legge bånd og føringer på en bruk som ikke bare rammer innehavere og eiere av husdyr. Seterdriften står ikke like sterkt som den gjorde før. Dette medfører at måten vi driver landbruk på endres, som igjen er faktorer som påvirker at Norge gror igjen og gode beiteressurser går tapt. På bakgrunn av dette tror jeg det hadde vært positivt med en lovfestet streifbeiterett, som kan hindre de problemene jeg peker på i dette avsnittet. Spørsmålet om å lovfeste streifbeiteretten ble tatt opp så tidlig som på 1980-tallet, nettopp fordi samfunnet hadde endret seg i så stor grad på få år etter at gjerdeloven og beiteloven trådte i kraft i 1961. Nå 40 år senere har det ikke endret seg mindre, tvert i mot, endringene fortsetter i stadig større takt. Kanskje det er på tide å se om det er mulig å lovfeste streifbeiteretten i dag. Forholdene har endret seg, så det er mulig den passer bedre inn i lovverket i dag enn det gjorde på 1980-tallet.

Selv om streifbeiteretten ikke er et lovfestet begrep, har det vært et tema i flere av saker for retten har vært et tema i flere saker for retten. I Rt.1986-1200 (421-86) kom Høyesterett til at streifbeiteretten ikke kan ha et helt fast rettslig innhold⁶⁶. I de områdene hvor streifbeiteretten er og har vært basert på lokal sedvane vil det bli komplisert dersom de som har dyr på beite i det aktuelle området ikke har anledning til å påberope seg streifbeiterett med hjemmel i beiteloven. Selv om det ikke er et lovfestet begrep med fast rettslig innhold, er streifbeiterett anerkjent som et beiterettslig grunnlag flere steder i landet. I de områdene hvor det praktiseres streifbeiterett har dette vært en bruk som har pågått over lang tid og

⁶⁵ HR-1995-41-A-Rt-1995-644. Balsfjorddommen.

⁶⁶ Rt.1986-1200 (421-86).

allmennheten er innforstått med at det er slik beiteretten(e) er organisert. Dette har ikke bare vært uproblematisk, som jeg vil komme nærmere inn på videre i oppgaven.

Eidsivating lagmannsrett behandlet i 2020 sak, LE-2019-174942-1 hvor de skulle avgjøre om de saksøkte hadde rett til å la dyrene streifbeite i saksøkers skogteig⁶⁷. Spørsmålet om streifbeite var det underliggende forholdet retten skulle ta stilling til før de kunne se på spørsmålet om erstatning for beiteskader på skogen til saksøker. Denne saken er interessant da den tar opp det sentrale fra overnevnte Høyesterettsdom (Rt-1990-1113 (384-90)), hvor eierne var fritatt fra vokteplikten i streifbeiteområdet. Beiteloven § 6 gjør gjeldende at eier/innehaver av husdyr har et ansvar for å passe på at dyrene ikke kommer inn på områder hvor de ikke har lov til å være. I saken fra Eidsivating lagmannsrett ble spørsmålet om eierne var fritatt fra det objektive erstatningsansvaret i beiteloven § 7, dersom det viste seg at det forelå en streifbeiterett i det området hvor dyrene i det aktuelle tidsrommet beitet og streifet.

Lagmannsretten kom i denne saken (LE-2019-174942-1) til at partene ikke kunne påberope seg streifbeiterett. Dette begrunner lagmannsretten med at forekomsten av streifbeite i dette området har vært basert på tålt bruk når det en sjelden gang har forekommet. De vektlegger også bevisvurderingen som gjør gjeldende at det ikke har vært en generell regel om at det ikke har vært rett til å la dyr beite på tvers av eiendomsgrensene. Situasjonen oppstod i midlertidig fordi det ikke var satt opp gjerder mellom allmenningen, hvor de hadde rett til å slippe dyr på beite, og private skogteiger. Dette medførte at dyrene i en viss grad, i dag større enn tidligere, begynte å streife over grensene. Dette er også et resultat av at landbruket har endret seg, og det i dag er flere som driver med ammekyr og antallet som driver med melkekyr har gått ned.

Kommer vi inn på tålt bruk kan dette i noen sammenhenger være problematisk når det kommer til spørsmål om beiterett. Det kan påberopes tålt bruk i de sammenhengene hvor det er noen som har godtatt en viss bruk. I teorien er dette en fin løsning frem til det kun er en igjen som fortsatt praktiserer denne tålte bruken. Det fungerer også fint frem til en eller

⁶⁷ LE-2019-174942-1.

flere bestemmer seg for at dette er en bruk de ikke lenger «tåler». Når dette skjer begynner problemene med tålt bruk, hva som har vært tålt, hva som ikke har vært tålt og hva som skal tåles. I Telemark er det flere steder hvor de tidligere organiserte seg med tålt bruk. Det var en lønnsom måte å organisere beitingen på. Problemene oppstår når noen legger ned, andre flytter og de nye som eventuelt flytter til ikke ser på denne formen for beite som tålt bruk. Da kan en husdyreier på kort tid miste det grunnlaget han hadde til å sende dyr på beite i de områdene han tidligere hadde anledning til å gjøre de. Det er her jeg mener at det i noen tilfeller vil bli problematisk å kunne mene at en form for beite, som har pågått over lang tid kan påberopes som tålt bruk og ikke noe annet. En eier av et utmarksområde kan godta en bruk en ny eier ikke vil godta, eller ser på som noe man skal tåle, selv om bruken har pågått i så lang tid at det har blitt en form for bruksrett.

Jeg vil si at tålt bruk er en form for tillatelse som er basert på hva en person tillater i en periode. Ulempen med en slik tillatelse tålt bruk kan være, er at det ikke er noen regler for hvor lenge denne bruken er tålt og hvem som eventuelt skal tåle den videre. Dette innebærer at en person kan ha tålt at naboen har dyrene sine på beite på hans eiendom, men den dagen han ikke lenger tåler dette mister husdyreieren et grunnlag for beite. Et annet problem som fort kan oppstå, som også fører til at innehaveren av dyrene mister grunnlaget for beiterett, er den dagen den som har tålt bruken selger og ny eier ikke tåler denne bruken.

Slik jeg ser det er det flere fordeler med streifbeiterett. Når det er flere og flere som slutter å holde husdyr vil landet gro igjen, det er færre som vil benytte seg av ressursene vi har i utmark. Dette problemet kunne blitt løst med streifbeiting, det ville hindret at områder gror igjen og det ville holdt kulturlandskapet ved like. I og med at parter i saker for retten har påberopt seg streifbeiteretten basert på lokal sedvane, hevd og alders tids bruk, mener jeg det er på tide med en ny vurdering av om dette kan være en rett som burde vært lovfestet. Jeg mener også at det er bedre med streifbeiterett enn alders tids bruk. Dette begrunner jeg med at streifbeiterett er sikrere og mer forutsigbart når det først kan gjøres gjeldende.

Hva med den private eiendomsretten dersom streifbeite lovfestes? Det er anledning til å sette opp gjerder rundt sin egen eiendom for å hindre dyr på eiendommen sin er den private eiendomsretten ivaretatt.

3.3.1 Oppsummering og konklusjoner

Det er helt klart tydelige ulemper ved streifbeiterett. I noen situasjoner vil det kunne oppstå konflikter knyttet til at innehaver av dyrene som slippes på beite lar de gå på andres eiendom uten tilstrekkelig tilsyn. Det vil kunne være uklare grenser, usikkerhet knyttet til hvor dyrene egentlig kan gå og hvilke eiendommer de har lov til å streife over. Konflikter knyttet til erstatning vil også kunne oppstå. Eksempel på dette er avgjørelsen fra Eidsivating lagmannsrett, (LE-2019-174942-1). Så langt finnes det ingen rettspraksis som sier noe om det objektive erstatningsansvaret når husdyr har gjort skade i områder hvor streifbeite praktiseres. Derfor er det vanskelig å si noe om de erstatningsmessige ulempene, og foreldene for den saks skyld, når vokteplikten tilsidesettes i områder hvor det praktiseres streifbeiterett. Det er viktig å påpeke at streifbeiteretten ikke er entydig, den må tilpasses de lokale forholdene.

Åpnes det opp for lovfestet streifbeiterett og dette blir mer vanlig vil det i noen tilfeller kunne bli vanskelig å se om vokteplikten er oppfylt eller ikke. I tillegg vil grensen for når det foreligger vokteplikt og ikke i streifbeiteområder bli mindre tydelig. Dette kan igjen medføre at spørsmålet om vokteplikten er oppfylt eller ikke, jf. beiteloven § 6, vil kunne bli vanskelig å avgjøre, og videre kunne føre til at det blir vanskeligere å fastslå det objektive erstatningsansvaret jf. beiteloven § 7.

Jeg mener likevel at lovgiver bør se på om det er behov for å lovfeste streifbeiteretten. Fordeler og ulemper vil det alltid være, men hva som veier tyngst er vanskelig å avgjøre. Her mener jeg at det er samfunnet og landbrukets fordeler som skal vektlegges mest. Siden streifbeiteretten ved flere anledninger har blitt tatt opp og påberopt i retten, mener jeg det er et tydelig behov for å gjøre en ny vurdering av om streifbeiteretten skal lovfestes. I forbindelse med streifbeiteretten og avgjørelser rundt dette er det også et behov for å se på fordeler og ulemper ved tålt bruk. Er tålt bruk egnet til å avgjøre om det foreligger streifbeiterett eller ikke, eller er det bare et virkemiddel som gagnar den som ikke lenger vil ha dyr på beite i sitt område? Min oppfatning og mening er at det gagnar helt klart den som ikke lenger vil ha dyr på beite på sin eiendom. Det er en ulempe og usikkerhet for den som plutselig står i fare for å miste grunnlaget for beite, fordi noen ikke lenger tåler bruken.

Streifbeiteretten mener jeg det bør ses nærmere på, med nye øyne for å se hvordan den kan være med på å tilpasse beiterett, og ikke minst gjerdehold. Hvordan det kan være en positiv faktor knyttet til å utnytte landskapet på en bedre måte, og ikke minst hindre at kulturlandskap går til spille og områder gror igjen.

4 Gjerderett og gjerdeplikt

4.3 Retten til å ha gjerder

Gjerdeloven § 6 gjør gjeldende:

«Granne har rett til å ha gjerde mot granneeigedom når han kostar det sjølv»

Hovedregelen jf. gjerdeloven § 6 innebærer at naboer kan sette opp gjerder mot naboeiendommene så lenge dette er noe de selv koster. Gjerdene kan ikke føres opp dersom de kommer i strid med bestemmelser i andre lover. De skal også være i en slik stand at de ikke vil være til skade for mennesker og dyr, jf. gjerdeloven § 3 første ledd. Gjerdeloven § 3 tredje ledd gjør gjeldende at det ikke kan avtales gjerdehold som kan medføre skade på mennesker eller dyr. Dyrevelferdsloven har også bestemmelser om hvordan gjerder ikke skal være. Det er blant annet ikke tillat å sette opp gjerder med piggråd for å holde dyr der de skal være, dette fremgår av dyrevelferdsloven § 15 første ledd andre punktum.

Unntaket er dersom gjerdet naboen setter opp hindrer fri ferdsel. Da vil gjerde som er satt opp være i strid med lovgivning og dermed ulovlig. Et resultat av dette vil kunne være at gjerdet må fjernes. Hindring av fri ferdsel er i strid med friluftslovens formålsparagraf, *Lov om friluftslivet* av 28. juni 1957 nr. 16⁶⁸, § 1. Friluftsloven § 13 gjør gjeldende at gjerder som hindrer allmenn ferdsel er forbudt med mindre de også er der for å holde dyr på et område hvor de skal være, men da er det flere faktorer som spiller inn. Så hovedprinsippet er at dersom et gjerde som er satt opp hindrer fri ferdsel er det forbudt å sette det opp, selv om eier bekoster det selv og det er mot naboeiendommer hvor de har rett til å holde gjerder jf. gjerdeloven § 6.

⁶⁸ Lov om friluftslivet av 28. juni 1957.

I noen kommuner er det egne bestemmelser i reguleringsplanene som sier noe om retten til å sette opp gjerder. Ringebu kommune er et eksempel på en kommune hvor det er reguleringsbestemmelser som påvirker retten til å ha gjerder.

I noen sammenhenger vil det ikke bare være en rett til å holde gjerder, men det vil kunne oppstå forhold hvor det foreligger en gjerdeplikt, dette behandles i neste punkt, 4.4.

4.4 Oversikt over mulig grunnlag for gjerdeplikt

Gjerdeplikt og gjerdetvang brukes om hverandre og betyr det samme, jeg har valgt å kalle det gjerdeplikt. En plikt til å holde gjerde oppstår ikke før noen andre ønsker å sette opp et nytt gjerde, eller vedlikeholde et allerede eksisterende gjerde og krever at du som nabo også skal bidra med kostnadene til dette gjerdet. Med gjerdeplikt menes den plikten eier av tilgrensende eiendom har til å være med på å koste og holde vedlike gjerde når en nabo har benyttet seg av retten til å ha gjerde mot naboeiendommer⁶⁹.

Grunnlaget for gjerdeplikt vil i de fleste tilfeller være en grunnbyrde som følger eiendommen, og er en byrde typisk for fast eiendom⁷⁰. Dette innebærer at det ikke er en personlig plikt, men en plikt som følger og ligger til eiendommen. En grunnbyrde kan forklares som en plikt den som til enhver tid eier en eiendom har til å utrede noen ytelser til fordel for noen andre⁷¹. Det vil ikke gi rettighetshaveren mulighet til å ta seg til rette, slik som ved visse typer servitutter, men en rett på den aktuelle ytelsen på den gjeldende eiendommen. At gjerdeplikt er en grunnbyrde som følger eiendommen innebærer at eiere av andre eiendommer vil ha rett til å kreve visse ytelser fra den eiendommen som byrden hefter på⁷². I og med at dette er en byrde som hefter på eiendommen vil den ved et eventuelt salg, fortsatt hefte på eiendommen og nye eiere vil derfor ha gjerdeplikt. Dette gjelder uavhengig om de velger å endre bruken eller legge ned driften som måtte være på eiendommen. Det

⁶⁹ NOU 1980: 49, revisjon av gjerde- og beitelovgjevinga, s.19

⁷⁰ Knops oversikt over Norges rett, 15. utg. S. 191.

⁷¹ Eriksen (1993), s. 48-49.

⁷² Knops oversikt over Norges rett, 15. utg. S.191.

viktigste knyttet til grunnbyrder er nok at det ikke er mulig å hevde en grunnbyrde, men de kan erverves ved alders tids bruk⁷³.

Lokal sedvane kan også regnes som et mulig grunnlag for gjerdeplikt. Har et område over en lang periode delt gjerdeholdet mellom seg på en slik måte at det er den allmenne oppfatningen at det er slik det skal være, vil gjerdeplikt kunne foreligge uten at det er en grunnbyrde som ligger til eiendommen. I noen deler av landet, i for eksempel Vestfold, praktiseres ikke gjerdeplikt. Andre steder i landet har det vært en lokal sedvane, hvor tilgrensende eiendommer har praktisert gjerdeplikt, men etter en viss tid og nye eiere er det de med dyr som nå tar alle kostnader og alt arbeidet med gjerdet. Dette er et eksempel på at det som en gang har vært en lokal sedvane fases ut. Vi kan se på dette som en type festna bruk.

Naboer har anledning til å avtale gjerdeplikt, dette også uten at det er en byrde som følger eiendommen. Det finnes regler for hvor lenge disse avtalene kan gjelde. Jamfør gjerdeloven § 2 tredje punktum er det ikke anledning til å inngå avtaler om gjerdehold for mer enn 10 år av gangen. Dette innebærer at avtale også er et grunnlag for gjerdeplikt.

Et annet grunnlag for gjerdeplikt er alders tids bruk. Her er det viktig å påpeke at det ikke er anledning til å hevde gjerdeplikt. Alders tids bruk er en måte å erverve en eiendomsrett eller en bruksrett og i denne sammenhengen vil det oftest være snakk om erverv av en bruksrett. For at det skal kunne påberopes alders tids bruk må bruken ha pågått over lang tid, ofte regnes lang tid for å være mellom 40-60 år. Brukeren som påberoper seg denne typen erverv må ha brukt rettigheten i god tro, det vil si at han har trodd det har vært hans rett til å ha gjerder. Og sist, men ikke minst, kan det ikke være noen som har hatt innsigelser mot bruken som har foregått.⁷⁴

Til slutt er det et lovbestemt grunnlag for gjerdeplikt jf. gjerdeloven § 7. Her er plikten gjort til en skjønsmessig vurdering om kostnader og nytte, hvor nytten som hovedregel klart skal

⁷³ Eriksen (1993), s. 49.

⁷⁴ Norsk Sau og Geit – Generell teori om alders tids bruk.

overstige kostnaden. Dette behandles videre i punkt 4.5, «Gjerdeplikt etter grannegjerdeloven, kostnad og nytte».

4.5 Gjerdeplikt etter grannegjerdeloven, kostnad og nytte

Gjerdeplikt betyr at naboer kan ha plikt til å holde gjerder mot hverandres eiendommer. For at denne gjerdeplikten inntreffer må gjerdets nytte overstige kostnadene knyttet til gjerdet. Kostnader til gjerdehold innebærer de kostnadene som påløper ved oppsett av gjerdet, og det det koster å vedlikeholde gjerdet. Dette gjelder den samlede nytten og nytten eiendommene har av gjerdet hver for seg. Det skilles mellom gjerdeplikt for nye gjerder og plikt til å vedlikeholde allerede eksisterende gjerder. Gjerdeplikt for nye gjerder er hjemlet i gjerdeloven § 7 første ledd, og lyder som følgende:

«Der grannegjerde er til nytte for eigedommane kvar for seg, kan granne krevje gjerdehald av granne, så framt det er klårt at samanlagt for båd eigedomane er nytta av gjerdehaldet større enn kostnaden.»

Gjerdeloven § 7 første ledd inneholder to vilkår som må være oppfylt for at det kan kreves gjerde av naboen når det er gjerdeplikt. Det første vilkåret er at den samlede nytten av gjerdeholdet klart vil overstige kostnadene ved gjerdet. Vilkår to er at hver av eiendommene vil ha nytte av gjerdet⁷⁵. Dette innebærer at nytten må overstige kostnaden, men det er ingen fastsatt grense på hvor mye nytten skal overstige kostnaden. Vilkåret er oppfylt så lenge nytten overstiger kostnaden, uansett hvor liten denne variabelen er. I landbruket er det ofte slik at nytten henger sammen med husdyr, at disse ikke skal komme på avveie og hvem som har nytte av at de holdes innenfor gjerdene. I byer og tettbygde strøk kan det være vanskeligere å beregne nytten, men det kan være husdyr involvert i saker i byer og tettbygde strøk også. Det avgrenses mot gjerder i byer og tettbygde strøk, fokuset vil være rettet mot gjerder mellom innmark og innmark, utmark og innmark, utmark og utmark.

Plikt til å vedlikeholde eksisterende gjerder er hjemlet i gjerdeloven § 7 andre ledd, denne bestemmelsen lyder som følgende:

⁷⁵ Gjerdeloven, Bjarne Danielsen. S. 17.

«Gjerde som er der frå før, må ikkje leggjast ned utan vedlikehaldskostnaden er større enn nytta for både eigedomane under eitt»

For at det skal være gjerdeplikt etter gjerdeloven § 7 andre ledd må ikke kostnadene overstige den samlede nytten til eiendommene som rammes. I tvister som dette vil det være nok at nytten overstiger kostnaden. Det skiller seg ut fra vilkårene som følger gjerdeloven § 7 første ledd og det er ikke nødvendig at nytten klart overstiger kostnadene. Det holder at det er en minimal nytteovervekt. Kravet om at nytten også skal være klart større enn kostnaden for eiendommene hver for seg ved oppsett av nytt gjerde gjøres ikke gjeldene når det er snakk om vedlikehold av allerede eksisterende gjerder.

Succarrat viser i sin mastergradsoppgave til at nytten er et skjønnsspørsmål og at det dermed er en mulig å gi «nytte-begrepet» en mulighet til å følge endringene i samfunnet⁷⁶. For at gjerdeplikten i det hele tatt kan tre i kraft må spørsmålet om nytte være avgjort, bakgrunnen for dette er at det er nytten som er det helt sentrale når det skal avgjøres om gjerdeplikten inntreffer eller ikke.

Jordskifterettene har de siste årene behandlet saker hvor gjerdehold og gjerdeplikt har vært sentrale temaer i sakene. Som et resultat av at områder har blitt omregulert og bruken endret har dette ført til at noen parter mener de ikke har gjerdeplikt lenger. Nytteverdien har det også i noen tilfeller blitt vanskeligere å avgjøre, da det ofte ikke er like forhold i dag som det var for 100 år siden. Dette resulterer i at jordskifteretten som første instans må ta stilling til nytteverdien for å kunne avgjøre hvem som har gjerdeplikt, eller om det i det hele tatt eksisterer gjerdeplikt. Gjerdehold mellom naboeiendommer bygger ofte på avtaler, alders tids bruk, sedvane eller gamle dokumenter som inneholder informasjon om hvordan gjerdene skal være og kostnadene fordeles, samt hvem som har ansvar for å holde gjerde. Fordelen er at nytten, som nevnt tidligere, avgjøres etter en skjønnsmessig vurdering og på den måten kan det tilpasses samfunnet og dets endringer.

⁷⁶ Succarrat, «plikten til beitegjerdehold», side. 48.

I JFOR-2015-15, sak fra det som tidligere var Sunnfjord og Ytre Sogn jordskifterett, anførte den parten som ikke hadde husdyr at naboen, som holdt husdyr, hadde ansvar for alle kostnadene knyttet til gjerdehold, samt gjerdehold. Parten som holdt husdyr mente det skulle være likedeling av kostnaden til gjerdehold. De var likevel enige om at det skulle være gjerde. Uenigheten dreide seg om hvem som skulle koste gjerdet og hvor det skulle stå. Jordskifteretten kom til at det gjerdeplikten skulle deles likt og vurderte det slik at gjerdeholdet og kostnadene skulle deles med en halvpart på hver.

Retten legger stor vekt på at det skal være en objektiv og langsiktig vurdering av nytten. En langsiktig vurdering av nytten vil si at det skal legges vekt på den bruken som har vært og den bruken det er sannsynlig at kan forekomme i fremtiden⁷⁷. I denne saken la retten stor vekt på at grunneieren som ikke lenger har dyr ønsket å verne innmarken sin mot beitedyr. Dette i tillegg til at dyrene naboen hadde er med på å pleie og vedlikeholde dagens kulturlandskapsbilde på øya, som igjen gagnar grunneieren som driver med alternativt jordbruk og ikke har dyr selv. I denne avgjørelsen har de tatt med grunnbyrden, retten mener det foreligger en plikt på eiendommen til å holde gjerder mot hverandre.

Oppsummeringsvis er det tre hovedgrunner retten la vekt på da de gjorde nyttevurderingen i denne saken: for det første den objektive og langsiktige vurderingen. For det andre, at grunneier uten dyr vil verne sin innmark mot dyrene til naboen. For det tredje er beitedyrene med på å holde kulturlandskapet på øya intakt. Parten med dyr har nytte av gjerdet knyttet til beiteinteressen. Parten uten dyr har nytte av at det holdes gjerder slik at hennes eiendom vernes mot dyr og kulturlandskapet holdes intakt.

JFOR-2015-15 viser til at det ikke utelukkende kun kan vurderes at det er den med dyr som har nytte av at det er et gjerde der for å holde dyrene på det område hvor de skal være. Det må tas hensyn til hva slags bruk som har vært der tidligere, selv om det er lenge siden driften ble endret eller lagt ned. I vurderingen skal det også legges vekt på at bruken som har vært tidligere kan bli aktuell igjen ved en senere anledning⁷⁸. Her har retten også tatt hensyn til

⁷⁷ JFOR-2015-15

⁷⁸ JFOR-2015-15

trivsel. Dette viser at retten ikke bare tillegger de økonomiske hensynene vekt i nyttevurderingen.

Rettspraksis viser dermed til at tidligere forhold, mulige fremtidige forhold og nåværende forhold skal være en del av vurderingen når det gjøres en nyttevurdering. På denne måten tilpasses nyttevurderingen samfunnet og endringen i forholdene for det aktuelle område. Dette gir også eier av eiendommen som i dag ikke driver med dyr mulighet til å ha dyr på beite på sin innmark ved et senere tidspunkt uten at problemstillingen igjen må opp til ny behandling i jordskifteretten.

Det er egne regler for gjerdehold når det er snakk om hyttetomter i utmark. Dette er regulert i gjerdeloven § 7 tredje ledd;

«Mot hyttetuft i utmark har utmarkeigaren ingen skyldnad til å halda gjerde»

Denne bestemmelsen sikrer at den som eier utmark ikke vil bli påført kostnader i forbindelse med gjerdehold når eller om hytteeier på et tidspunkt ønsker gjerder. Det kan likevel foreligge bestemmelser i reguleringsplaner som sier noe om hvordan disse gjerdene skal være, f.eks. i Ringebu kommune. Hytteeier og utmarkseier kan ha inngått avtale eller skrevet bestemmelser i skjøtet som sier noe om ansvaret for gjerdehold. Hovedregelen er likevel at mot hyttetomt har ikke grunneier gjerdeplikt. Denne bestemmelsen er med for å beskytte eiere av utmark, ofte var dette bønder, når hytteeiere på et tidspunkt ønsker gjerder rundt sine hytter. Denne bestemmelsen ser jeg på som svært viktig. Uten en bestemmelse som dette kunne eiere i utmark fått store kostnader knyttet til gjerdehold.

4.6 Unnlattelse av å ikke ha gjerder/ha satt opp gjerder kan likevel få betydning for erstatningsutmålingen.

JFOR-2015-15 viser tydelig hva det legges vekt på når det skal gjøres en nyttevurdering hvor begge parter vil ha gjerde, men de er uenige om hvor det er og hvem det er som har gjerdeplikt. Hva skal vektlegges og hva er rettspraksis i de sakene hvor en part ikke har gjerdeplikt, men kanskje burde hatt gjerde likevel? Høyesterett avgjorde høsten 2022 en sak

som tok opp denne problemstillingen, HR-2022-2068-A, ferdigplendommen. Denne saken var først til behandling i jordskifteretten og Lagmannsretten, før Høyesterett behandlet den.

HR-2022-2068-A dommens resultat fikk innvirkning på skadelidtes erstatningskrav og belyste at selv om du ikke har gjerdeplikt vil du i noen tilfeller være tjent med å holde gjerder. Dette gjelder særlig i situasjoner hvor du selv driver med en sårbar produksjon. Du har nødvendigvis ikke plikt til å gjerde inn området hvor denne produksjonen drives, men dersom området ikke er gjerda inn kan resultatet bli at den skadelidte ikke har krav på erstatning eller at erstatningen settes ned.

Drives det sårbar produksjon som ikke kan forsikres burde du som eier/driver gjøre det ytterste for at det ikke kan påføres skade. I denne sammenhengen kom Høyesterett til at drives det sårbar produksjon har eier/driver et ansvar for å beskytte produksjonen sin, ellers kan erstatningen lempes helt eller delvis.

Det kan det være behov for tydelige regler og bestemmelser om gjerdeplikt. Likevel mener jeg at den skjønnsmessige vurderingen om det foreligger gjerdeplikt er god da denne gjør det mulig å ta avgjørelser i tråd med samfunnets utvikling. På bakgrunn av dette vil det være mulig å ta avgjørelser om gjerdeplikt uten at loven må endres eller paragrafer i loven endres.

4.6.1 Nærmere om HR-2022-2068-A, Ferdigplendommen.

De tre sentrale spørsmålene i HR-2022-2068-A var når burde den skadelidte ha gjort noe for å hindre at andre dyr kommer inn på hans eiendom? Hvorfor burde det være gjort tiltak når det ikke foreligger gjerdeplikt? Kan dette få innvirkning på erstatningsansvaret?

I ferdigplendommen behandlet Høyesterett spørsmålet om dyreeiers ansvar etter beiteloven § 7 kunne settes ned eller falle helt bort på grunn av skadelidtes medvirkning fordi hans eiendom ikke var inngjerdet⁷⁹. De behandlet også spørsmålet om skadeerstatningslovens § 5-2 om lempings kan supplere erstatningsreglene i beitelovens § 7⁸⁰.

⁷⁹ HR-2022-2068-A.

⁸⁰ HR-2022-2068-A.

Vokteplikten er videreført i beiteloven § 6, noe som medfører at den som har fått dyr inn på sin eiendom kan sette inn dyret og utøve tilbakeholdsretten de har som sikring av erstatningskravet, jf. beiteloven §§ 8 og 9 andre ledd. I denne saken kom alle tre instansene til at vokteplikten var oppfylt. Som husdyreier er det ikke et krav at du til enhver tid skal fotfølge dyrene dine. I denne saken hadde dyreeier gode ordninger for tilsyn og henting når dyrene rømte, noe som gjorde at retten konkluderte med at vokteplikten jf. beiteloven § 6 var oppfylt. Høyesterett utalte i Rt.1986-1200 (421-86) at eier av husdyr ikke er pliktig til å kontinuerlig å gjete dyrene sine⁸¹. Dette styrker også synspunktet om at vokteplikten i ferdigplendommen var oppfylt. Men selv om vokteplikten er oppfylt vil det være dyreeiers erstatningsansvar når dyrene gjør skade på andres eiendom og avling, det vil si at beiteloven § 7 første ledd gjøres gjeldende. Dyreeier vil som hovedregel ha det objektive ansvaret for skadene dyrene påfører andres eiendommer, unntaket er om skadelidte selv på en eller annen måte har medvirket til skaden, eller ikke gjort noe for å hindre at skaden oppstod.

For Høyesterett ble tolkningsspørsmålet i denne saken om manglende gjerdehold kunne inngå i vurderingen om skadelidte hadde medvirket til skaden «på annen måte» etter beiteloven § 7 andre ledd, eller om skadelidte hadde misligholdt gjerdeplikten sin jf. beiteloven § 7 første ledd. Paragraf 7 andre ledd er en generell medvirkningsbestemmelse, hvor medvirkningen har skjedd «på annen måte». Dette innebærer at det ikke bare gjelder dersom skadelidte har misligholdt gjerdeplikten sin slik som § 7 første ledd gjør gjeldende. Disse alternativene gjør at erstatningsansvaret kan falle helt eller delvis bort etter rettens skjønn. Hvor mye det settes ned eller om ansvaret faller helt bort beror på skadelidtes skyld og i hvor stor grad medvirkningen har vært. I denne saken er de enige om at jordeieren ikke hadde gjerdeplikt og Høyesterett mener dyreholder har overholdt sin gjerdeplikt og vokteplikt. Spørsmålet videre blir derfor om skadelidte på annen måte kan ha medvirket til skaden eller på en måte ha opptrådt uaktsomt, som igjen har ført til at skaden oppstod. Høyesterett har valgt å se på om *skadeerstatningsloven (lov om skadeserstatning av 13. juni 1969)*⁸² §5-1 får betydning for tolkningen av beiteloven § 7 andre ledd. Skadeerstatningsloven § 5-1 første ledd gjør gjeldende at,

⁸¹ Rt.1986-1200 (421-86).

⁸² Lov om skadeserstatning av 13. juni 1969.

«Dersom den direkte skadelidte eller erstatningssøkeren har medvirket til skaden ved egen skyld, kan erstatningen settes ned eller falle bort for så vidt det er rimelig når en tar hensyn til atferden, og dens betydning for at skaden skjedde, omfanget av skaden og forholdene ellers(...)».

Videre heter det i andre ledd gjeldende at,

«Som medvirkning reknes det også når den direkte skadelidte eller erstatningssøkeren har latt være i rimelig utstrekning å fjerne eller minske risikoen for skade eller etter evne å begrense skaden».

I sin vurdering har Høyesterett kommet til at medvirkning «på annen måte» etter beiteloven § 7 andre ledd må tolkes i lys av de generelle reglene om skadelidtes medvirkning i skadeerstatningsloven § 5-1 og § 5-2. Videre i dommen begrunner de denne tolkningen med at ved å unnlate å holde gjerder vil de kunne vurdere om skadelidte har medvirket til skaden, selv om skadelidte ikke hadde gjerdeplikt⁸³. Tolkningen er basert på de lokale forholdene, det er et landbruksområde der det har vært dyr på beite i lang tid. I tillegg gjorde lagmannsretten en vurdering av at risikoen for at det kunne oppstå skade som følge av storfe på beite var stor for Buskerud ferdigplenen. Oppsummeres det gjøres det i denne saken gjeldende at skadelidte kan ha medvirket til at skaden oppstod på den måte at han har opptrådt uaktsomt. Uaktsomt i den forstand at skadelidte ikke har gjort noe for å verne om den sårbare produksjonen sin.

Så kommer spørsmålet om lemping. I ferdigplendommen vises det til at lagmannsretten ved sin behandling av saken la til grunn at erstatningsregelen i beiteloven § 7 kan suppleres med den alminnelige bestemmelsen i skadeerstatningsloven § 5-2:

«Erstatningsansvaret kan lempes når retten under hensyn til skadens størrelse, den ansvarliges økonomiske bæreevne, foreliggende forsikringer og forsikringsmuligheter, skyldforhold og forholdene ellers finner at ansvaret virker urimelig tyngende for den

⁸³ HR-2022-2068-A.

ansvarlige. Det samme gjelder når det i særlige tilfelle er rimelig at den skadelidte helt eller delvis bærer skaden»

Dette begrunnes med at det i forarbeidene til skadeerstatningsloven gjøres gjeldende at skadeerstatningslovens regler skal anvendes for spesiallovgivning, med mindre annet følger av spesiallovgivningen, i dette tilfellet beiteloven. Hverken forarbeidene til beiteloven eller beiteloven inneholder bestemmelser om lemping, derfor anvendes bestemmelsene etter skadeerstatningsloven. Høyesterett legger derfor til grunn at erstatningsansvaret etter beiteloven § 7 klart kan lempes etter skadeerstatningsloven § 5-2 andre punktum, da det i denne saken er snakk om særlige tilfeller. Likevel vil ikke spørsmålet om lemping bli aktuelt før retten har avklart om og eventuelt i hvor stor grad den skadelidte har medvirket til at skaden inntraff.

Denne saken skal tilbake til lagmannsretten for ny behandling, men Høyesterett har kommet med ganske tydelige føringer på hva de skal behandle og hvordan problemstillingene skal tolkes. Dette blir dermed ny rettspraksis og vil kunne få innvirkning på hvordan liknende spørsmål og problemstillinger skal løses i fremtiden.

NOU 1980:49 side 15 viser til ansvarsbestemmelsen. I prinsippet hadde dyreeier objektivt ansvar for skade dyrene gjorde på andres eiendom, men han kunne frifinnes for ansvaret dersom jordeier som hadde fått skade på jorda si hadde forsømt gjerdeplikten sin. Dette absolutte fritaket for ansvar når det var brudd på gjerdeplikt ble ved en senere anledning erstattet av medvirkningsbestemmelsen. Denne bestemmelsen beror på at hvor mye eller om erstatningen i det hele tatt settes ned er en skjønnsmessig vurdering etter hvor stor grad skadelidte har medvirket til at skaden har oppstått. Det som kommer til å bli utgangspunktet for hvor mye erstatningen skal lempes, er rettens vurdering av medvirkningen til skadelidte.

4.7 Fraflytting og omregulering, hva skjer med gjerdeplikten? Kan gjerdeplikten falle bort?

Som nevnt tidligere er samfunnet i konstant endring der fraflytting fra distriktene er økende, gårdsbruk legges ned og områder blir omregulert. Det som tidligere var et område regulert til

landbruks-, natur- og friluftsmål samt reindrift (LNFR), kan nå være omregulert til boligformål. I tilfeller hvor gårdsbruk legges ned og bruken endres kommer det ofte opp spørsmål og uenigheter knyttet til spørsmålet om hvem det er som har gjerdeplikt, samt hvem det er som skal betale for gjerdehold.

Gjennom tiden har det i jordskifterettene vært flere saker som tar opp dette spørsmålet. Hvorfor er det interessant og relevant å se på disse sakene i denne oppgaven? Kjernen i denne oppgaven er å se på, hva konsekvensene er av at gårdsbruk legges ned, bruken endres og hvordan dagens lover passer i det samfunnet vi i dag lever i. Har lovene tydelige bestemmelser på hva som skjer ved en bruksendring eller nedlegging, eller må det avklares ved rettspraksis? Er dette det mest hensiktsmessige eller er dagens lovverk tenkt til å passe til samfunnsstrukturen vi hadde før? Avgjørelser fra jordskifterettene og Høyesterett viser hvordan konflikter som dette skal løses. Avgjørelser fra retten har høy relevans og setter en tydelig standard for hva som er gjeldende rett og ikke.

Sak 1800-2013-0019 fra Salten jordskifterett behandlet spørsmålet om hvem som hadde gjerdeplikt i et område som tidligere var innmark, men ble kjøpt opp av kommunen og omregulert til boligformål. Partene som driver med husdyr påstår at de ikke er alene om å ha gjerdeplikt, men at dette er noe de som bor i det omregulerte område også har. I denne saken har retten vektlagt tidligere forhold samt nytten partene vil ha av at det er et gjerde der.

Det som er viktig å få med her, er at etter den første nyttevurderingen kom retten til at det ikke forelå gjerdeplikt, fordi en av partene som holdt husdyr skulle gi seg med dyr. Lagmannsretten sendte saken tilbake til jordskifteretten for ny behandling. Under andre runde i jordskifteretten fokuserte retten også på *mulig fremtidig bruk*, men nytte og tidligere forhold og bruk var også en sentral del av avgjørelsen. Retten la vekt på at partene tidligere har hatt felles beite i et område mellom eiendommene, og at de har gjerdet for egen innmark. Det finnes ikke noe skriftlig på dette, men denne bruken har foregått over lang tid. Her har det fra gammelt av vært ett bruk der det senere har blitt fradelt 2 bruk til. Disse 3 brukene hadde felles beite i godt over 100 år. Det er på bakgrunn av dette retten mener det

har blitt etablert en felles beiterett i utmark⁸⁴. Videre kommer retten til at når det er etablert beiterett på denne måten etableres det automatisk en gjensidig gjerdeplikt. Spørsmålet for retten ble dermed om gjerdeplikten hadde falt bort siden det ikke hadde vært gjerder der på mer enn 50 år. I spørsmålet har retten kommet til at en gjerdeplikt ikke bortfaller selv om bruken legges ned og at de i denne sammenhengen fjerner gjerdet. De påpeker at dette også gjøres gjeldene i de situasjonene hvor det ikke foreligger noe skriftlig avtale på beiterett og gjerdeplikt, men retten og plikten har kommet til gjennom sedvane eller alders tids bruk⁸⁵.

Det er to mulige årsaker til at en gjerdeplikt kan falle bort. Enten må grunneiere og dyreeiere være enige om at den har falt bort, eller så må jordskifteretten i en avgjørelse ha bestemt at gjerdeplikten ikke skal opprettholdes. Dette innebærer at gjerdeplikten ikke faller bort med mindre det er en felles forståelse mellom partene at plikten er bortfalt⁸⁶. I overnevnte sak legger (1800-2013-0019) retten til grunn at det ikke foreligger en slik forståelse mellom partene, fordi rekvisitene mente at kommunen hadde gjerdeplikt og kommunen at de ikke hadde det. Gjerdeplikten har blitt overført til kommunen da det var de som tok over innmarka og tok ned gjerdet da det ble bygd nye boliger i et område de omregulerte fra LNFR til boligområdet.

Retten konkluderte i denne saken med at det ikke var grunnlag til å fjerne gjerdeplikten, fordi kommunens nytte ville overstige kostnadene, og vilkårene for gjerdeplikt etter grannegjerdeloven § 7 var derfor oppfylt. Nyttnevurderingen er gjort ut fra at kommunen vil ha nytte av at dyrene ikke kommer inn i boligområdet, samt at grensen mellom kommunens eiendom og utmarka vil bli markert når det kommer opp et gjerde. I denne saken ble det ikke satt opp noe kostnadsfordeling på gjerdet, da det fra gammelt av har vært slik at det er grunneier som bærer alle kostnadene til gjerdehold selv. Dette betyr at det er kommunen som koster gjerde da det er de som har ansvaret for gjerdet i det aktuelle tvisteområdet.

Så hva skjer egentlig med gjerdeplikten når et område omreguleres eller en bruk legges ned? Rettspraksis viser at selv om et område går fra å være innmark med beite til boligområdet vil

⁸⁴ 1800-2012-0033, s. 6.

⁸⁵ 1800-2012-0033, s. 7.

⁸⁶ 1800-2012-0033, s. 7.

ikke gjerdeplikten automatisk falle bort. Som nevnt kan den falle bort dersom eierne er enige om at det ikke lenger skal foreligge gjerdeplikt, eller domstolen har bestemt at det ikke skal være gjerdeplikt lenger. Dette innebærer at de aktuelle partene må ha felles forståelse om at plikten har bortfalt, med mindre det er bestemt av domstolen. Overnevnte dom viser at det har lite eller ingenting å si hvor lenge det ikke har vært gjerder. Så lenge det foreligger en gjerdeplikt vil en part alltid kunne kreve at det skal settes opp gjerder der. Med forbehold om at nytten overstiger kostnadene og de andre vilkårene som er nevnt i dette avsnittet. Dette betyr også at gjerdeplikt som en grunnbyrde på en eiendom ikke kan opphøre uten videre. Det må aktivt gjøres grep for at denne typen byrde skal bortfalle. Passivitet og manglende vedlikehold av eksisterende gjerdet, samt å unnlate å sette opp gjerdet vil ikke føre til at gjerdeplikten opphører selv om det har gått lang tid. «Lang tid» kan settes til 50-100 år, uten at plikten har falt bort.

Konklusjonen blir dermed at gjerdeplikten ikke uten videre faller bort selv om et område omreguleres eller bruk legges ned. Heller ikke om bruk ikke er i drift. Gjerdeplikten følger eiendommen.

5 Erstatningsansvaret

5.1 Hvilket ansvar har husdyreier for skadene dyrene hans gjør.

Hvilket ansvar eier/innehaver av husdyr har dersom dyrene han eier gjør skade på annens eiendom, avling, ting eller person er regulert både i beiteloven og skadeerstatningsloven. Beiteloven § 7 første ledd hjemler det objektive ansvaret eier av husdyr har dersom dyrene gjør skade på en annens eiendom og/eller avling. Å ha et objektivt ansvar innebærer, i denne sammenhengen, at eier av husdyrene er ansvarlig for skadene de har påført eiendom eller avling, uten hensyn til skyld⁸⁷. Med andre ord kreves det ikke uaktsomhet for at ansvaret etter beiteloven § 7 første ledd inntreffer⁸⁸. Beitelovens § 7 første ledd lyder som følgende:

⁸⁷ Knops oversikt over Norges rett, 15. utg. S. 344.

⁸⁸ Jusleksikon – objektivt ansvar

«Kjem husdyr inn på område der eigaren eller innehavaren av dyret ikkje har rett til å ha det halda til, er eigaren eller innehavaren skyldig å svara skadebot for den skaden dyret valdar på avling og annan eigedom».

Det objektive ansvaret dyreeier har innebærer at eier er ansvarlig for skaden dyret han eier eller har ansvar for gjør uavhengig av om eier har opptrådt uaktsomt eller ikke. Så lenge ansvaret er objektivt, er eier ansvarlig, men det kan kreves regress dersom det er andre som har forårsaket årsaken til skaden. Det må i midlertidig kunne bevises at det ikke er husdyreier selv som er ansvarlig for at skaden oppstod.

Dette fører oss til to spørsmål. Hva er regress og når er det anledning til å kreve regress? Regress innebærer at har man betalt noe for noen andre og man har krav på å få dette pengebeløpet tilbake⁸⁹. I forbindelse med denne oppgaven vil det være snakk om regress når husdyreier, som har det objektive erstatningsansvaret når dyrene gjør skade, ikke selv har vært årsaken til at skaden har oppstått. Når han har betalt erstatningskravet har han anledning til å kreve erstatningsbeløpet tilbake fra den eller de som bidro til at skaden oppstod. Slik jeg ser det vil det gjelde i tilfeller hvor dette er tydelig og mulig å bevise at det ikke var husdyreier som opptrådte på en slik måte at dyrene gjorde skade. Jeg vil komme med tre eksempler på når jeg mener det er klart at det er anledning til å kreve regress.

I situasjoner hvor forsvaret flyr jagerfly lavt over områder hvor det er husdyr på beite, og dyrene på grunn av lyden skremmes og kommer seg ut for deretter å gjøre skade på ting eller avling, mener jeg det er anledning til å kreve regress av forsvaret. En forutsetning er likevel at husdyreier/innehaver har holdt gjerdet på en hensiktsmessig måte, det vil si at gjerdet oppfyller kravene til hvordan et gjerdet skal være jf. gjerdeloven § 3. Er dette gjort har husdyreier gjort det han kan for å holde dyrene der de skal være, og det er uforutsette hendelser, eier ikke hadde mulighet til å sikre seg mot, som er årsaken til at skaden oppstod.

Kan du som husdyreier bevise at en grind var lukket da du sist gikk fra den, og at det er noen andre som har latt den stå åpen slik at dyrene har kommet seg ut og deretter gjort skade,

⁸⁹ Jusleksikon.no – Regress

mener jeg det er anledning til å kreve regress. Her vil det imidlertid kunne oppstå bevismessige problemer fordi det er vanskelig å bevise hvem det er som eventuelt har latt grinden stå åpen. Så selv om du som dyreeier har krav på å få erstatningsbeløpet tilbake fra noen andre kan du ende opp med å måtte betale det selv.

Når personer har gått inn på et inngjerdet område, hvor det er påregnelig å anta at det beiter dyr, for deretter å bli påført skade av dyrene, mener jeg det ikke er husdyreier som har erstatningsansvaret. I slike situasjoner har husdyreier holdt dyrene der de skal være og det er skadelidte som har sett bort fra en hindring og deretter blitt skadet eller fått tingene sine ødelagt.

Hovedregelen i beitelovens § 7 første ledd er at eieren eller innehaveren av dyrene som har kommet seg inn på et område hvor de ikke har lov til å være, har hele erstatningsansvaret. Det er et unntak fra beiteloven § 7 første ledd i beiteloven § 7 andre ledd. Er det gjort en vurdering slik at den skadelidte på en eller annen måte kan ha medvirket til at skaden oppstod vil ikke innehaver av dyrene ha det fulle erstatningsansvaret. Som nevnt er dette hjemlet i § 7 andre ledd;

«Har skadelidne sjølv medverka til skaden med å vanhaldta gjerdeskyldnaden sin eller på annan måte, kan skadebota setjast ned eller falla heilt bort alt etter kor stor skuld han har»

Dette innebærer at dersom den skadelidte ikke har overholdt sin del av gjerdeplikten, eller på annen måte har vært uaktsom, vil det være mulighet for at erstatningen husdyreier skulle betale faller helt eller delvis bort⁹⁰. I hovedsak vil dette bli resultatet dersom den skadelidte har medvirket til skaden ved å misligholde gjerdeplikten sin. I ferdigplendommen behandlet Høyesterett spørsmålet om skadelidtes unnlåtelse av å sette opp gjerder kunne få innvirkning på erstatningsutmålingen uavhengig av om skadelidte hadde gjerdeplikt eller ikke.

Høyesterett kom til at skadelidte burde ha gjort noe for å verne produksjonen, på tross av at det ikke foreligger gjerdeplikt på skadelidtes eiendom. Ot. Prp. Nr. 75 (1983-1984) om lov om endring i erstatningslovgivingen, viser til at det er den uaktsomme medvirkningen til

⁹⁰ NOU 1980:49 revisjon av beite- og beitelovgjevinga, s. 21

skadelidte som skal hensyntas når det er snakk om mislighold av gjerdeplikten jf. gjerdeloven § 7. Videre viser den til at andre uaktsomme forhold også kan vektlegges⁹¹. Det er vanskelig å peke på noe konkret som kan være «andre uaktsomme forhold».

Beiteloven § 7 tar ikke hensyn til skader dyr gjør på noe annet enn avling og eiendom. Dersom dyr har kommet seg ut av innhegning eller på annen måte har kommet seg til et område hvor de ikke skal være, og deretter gjort skade på person, ting eller klær, reguleres ansvaret etter skadeerstatningsloven. Det er viktig å påpeke at beiteloven og skadeerstatningsloven uttømmende regulerer ansvaret for dyr og ansvaret kan derfor ikke suppleres med ulovfestede regler om det objektive ansvaret husdyreier har, jf. Rt.1995 s. 1358⁹².

Skadeerstatningsloven §1-5 1. lyder slik:

«Eier og innehaver av dyr plikter uansett skyld fra sin side å erstatte skade som dyr volder på person eller på klær eller andre vanlige bruksting mens noen har dem på seg»

Husdyr som gjør skade på motorvogn som er dekket av forsikring inngår ikke i bestemmelsen i skadeerstatningsloven §1-5 punkt 1 jf. skadeerstatningsloven § 1-5 punkt 3. Dette blir behandlet nærmere i neste kapittel.

5.2 Når husdyr gjør skade på annet enn eiendom og avling.

Når husdyr gjør skade på annet enn eiendom og avling gjelder skadeerstatningsloven §1-5 punkt 1:

«Eier og innehaver av dyr plikter uansett skyld fra sin side å erstatte skade som dyr volder på person eller på klær eller andre vanlige bruksting mens noen har dem på seg»

Husdyr som gjør skade på motorvogn som er dekket av forsikring inngår ikke i bestemmelsen i skadeerstatningsloven §1-5 punkt 1 jf. skadeerstatningsloven § 1-5 punkt 3. Det innebærer

⁹¹ Ot.prp. nr. 75 (1983-1984) Om lov om endring i erstatningslovgivingen (ansvar for dyr, regress, lemping m.m og endring i bilansvarslova), s. 58.

⁹² Bergsholm, rettigheter i fast eiendom, s. 250.

at dersom et husdyr, eksempelvis en sau, har kommet på avveie og deretter gjort skade på en bil som er forsikret vil ikke eier eller innehaver av husdyret være ansvarlig for erstatning, så lenge motorvognen er erstattet, jf. skadeerstatningsloven § 1-5 punkt 3. Enkelt forklart betyr dette at husdyreier ikke har det objektive ansvaret dersom et dyr skader en person som kjører bil. Da vil skaden bli dekt av trafikksikringen til den skadelidte⁹³, så lenge motorvognen er forsikret. Videre er det kun voldt skade som faller under skadeerstatningsloven. § 1-5 punkt 1. og 2. som vil bli behandlet.

Denne problemstillingen behandlet høyesterett i Rt.1995 s. 1358. Bakgrunnen for denne dommen var at tre hester hadde kommet seg ut gjennom gjerdet, løpt av gårde og deretter støtt sammen med en bil. Årsaken til at hestene hadde kommet seg ut var et uskodd fyll som hadde sklidd på is i luftegården og ødelagt gjerdet. Derfor ble spørsmålet Høyesterett skulle ta stilling til i denne saken om det forelå et objektivt ansvar for hesteeieren. Enten ut fra alminnelige ulovfestede regler om virkelighetsansvar, eller etter reglene i beiteloven⁹⁴, da hestene hadde forårsaket tingsskade på bilen. Tingretten kom til at hesteeiers ansvar kunne bygges på ulovfestede, objektive erstatningsregler. Saken ble anket til lagmannsretten og deretter Høyesterett før den ble endelig avgjort.

Høyesterett kom til, med hjemmel i beiteloven § 7, at hesteeier ikke hadde det objektive ansvaret for skadene som var påført bilen. Videre viser Høyesterett i denne avgjørelsen til at de hadde gjort alt de kunne for å holde dyrene der de skulle være. Eierne hadde altså ikke medvirket til at dyrene kom seg ut av innhegningen. På bakgrunn av dette forelå det ikke noen alminnelige ulovfestede regler om virkelighetsansvar som kunne tilkjenne skadelidte erstatning for skadene bilen ble påført. Fordi eierne hadde gjort alt de kunne for å holde dyrene der de skulle være, kunne ikke bestemmelsene i skadeerstatningsloven gjøres gjeldende for å tilkjenne skadelidte erstatning for skadene.

Som hovedregel er det altså eier eller innehaver av dyret som har det objektive erstatningsansvaret, men hva om den skadelidte har medvirket til skaden, eller ikke hindret at skaden skjedde?

⁹³ Bergsholm, Rettigheter i fast eiendom, s. 250.

⁹⁴ Rt.1995 s. 1358.

Videre i skadeerstatningsloven er det bestemmelser som sier noe om den skadelidtes medvirkning, samt lemping av erstatningsansvaret. Høyesterett har i ferdigplendommen gjort gjeldende at skadeerstatningsloven §§ 5-1 og 5-2 kan supplere erstatningsreglene i beitelovens § 7⁹⁵. Dette innebærer at det er muligheter for at erstatningen kan settes ned, eller falle helt bort dersom den skadelidte har medvirket, eller ikke hindret at skaden oppstod. Hva som er gjort eller ikke gjort varierer fra sak til sak, men et eksempel er at skadelidte ikke har opprettholdt gjerdeplikten sin eller ikke har gjort nok for å hindre at andre kunne gjøre skade på for eksempel produksjon av gress. Slik som i ferdigplendommen.

6 Gjerdeskjønn i jordskifteretten

6.1 Hvilke problemer er det jordskifteretten ofte får inn til behandling når det kommer inn gjerdeskjønn og saker som omhandler beiterett?

6.1.1 Generelt om jordskifterettens kompetanse

Jordskifteretten kan holde skjønn i forbindelse med sak for jordskifteretten eller som egen sak for jordskifteretten, jf. jordskifteloven §§ 5-3 og 5-4. Jf. gjerdeloven § 14 andre punktum er det jordskifteloven § 5-7 som gjelder for behandling av denne typen saker i jordskifteretten.

I jordskifteloven § 5-3 bokstav d) har jordskifteretten kompetanse til å avgjøre tvister etter gjerdelovens §§ 5, 8, 9, 10 og 14⁹⁶. Dette innebærer at jordskifteretten etter gjerdeloven § 5 kan holde skjønn når det er tvist om kostnadene ved å ta ned et allerede eksisterende gjerde eller rester etter gjerder. Gjerdeloven § 8 gir jordskifteretten hjemmel til å holde skjønn når gjerdeholdskostnadene skal fordeles, eller det skal fordeles merkostnader. Utjevning av merkostnader ved gjerder blir en del av skjønnet dersom den ene parten av en eller annen grunn ønsker et gjerde som er dyrere enn det retten mener er nødvendig for å oppfylle kravene gjerdet skal ha i den eksakte saken. Gjerdeloven § 16 supplerer på en måte

⁹⁵ HR-2022-2268-A.

⁹⁶ Regjeringen.no – Vedlegg 3, skjønn som holdes av jordskifteretten.

gjerdeloven § 8, da jordskifteretten har anledning til å fastsette annen deling enn nyttevurdering når de mener det er mer hensiktsmessig enn en nyttevurdering når de skal ta stilling til kostnader om gjerdehold hvor det foreligger gjerdeplikt.

Gjerdeloven § 10 gir jordskifteretten hjemmel til å avgjøre, ved skjønn, hvordan naboer skal holde gjerder mot hverandre. Skal de f.eks. ha hele eller bare deler av gjerdet sammen. Etter gjerdeloven §15 har jordskifteretten hjemmel til å bestemme hvordan gjerdene skal være og når det skal være lovlig satt i stand. Her går det frem av nevnte paragraf at retten, i den grad det er mulig, skal ta avgjørelsen basert på hva partene ønsker.

Ankeinstansen til jordskifteretten er i dag Lagmannsretten og derfor vil noen av dommene som nevnes i *6.1.2 Gjerdeskjønn i jordskifteretten* være lagmannsrettsavgjørelser.

For at jordskifteretten skal kunne gjennomføre saket etter kapittel 3 i jordskifteloven, såkalte jordskiftesaker, må de formelle og materielle vilkårene for å holde sak i jordskifteretten være oppfylt. Disse vilkårene følger av jordskifteloven §§ 3-2, 3-3 og §3-18. Det innebærer at det ikke kan holdes jordskifte med mindre en eiendom eller en bruksrett i jordskifteområdet er vanskelig å bruke på en tjenlig måte. Jordskifte kan bare holdes for å skape mer tjenlige eiendomsforhold i jordskifteområdet, jf. jordskifteloven. §3-3. Og vernet mot tap i jordskifteloven. §3-18: jordskifteløsningen skal ikke medføre at kostnadene og ulempene blir større for en eiendom eller bruksrett enn nytten ved å gjennomføre jordskiftet. Retten må vurdere om de formelle og materielle kravene er oppfylt før kravet kan behandles. Disse vilkårene gjelder ikke for rettsendrende saker etter kapittel 4 i jordskifteloven, og skjønn etter kapittel 5.

6.1.2 Gjerdeskjønn i jordskifteretten

Etter å ha sett gjennom et utvalg av skjønn og andre avgjørelser fra jordskifteretten med avgjørelser om beiterett og gjerdeskjønn er det noen problemstillinger som går igjen. Først vil jeg påpeke at det ikke har vært eller er særlig mange gjerde- og beitesaker som kommer inn til jordskifteretten. Dette kan imidlertid endre seg, og varierer etter hvor mange konflikter det til enhver tid er knyttet til dette temaet. Det som oftest går igjen når det er beitesaker som

kommer inn er, spørsmål om hvem som har beiterett og om det i det hele tatt eksisterer beiterett på en eller flere eiendommer. Typisk sak for jordskifteretten er her om A og B har rett til å ha dyr på beite på eiendommen til C. Streifbeiterett har ved flere anledninger vært et underliggende rettsforhold retten har tatt stilling til når de har behandlet spørsmål om beiterett og skader forårsaket på grunn av beiting, før de har kunnet avgjøre om det eksisterer en beiterett eller ikke. I disse sakene har den ene parten påstått at de har streifbeiterett og dermed beiterett i gjeldende området, mens den andre parten har nektet for at streifbeite er en rett den andre parten har hatt.

I sak 15-198071 fra Sør-Trøndelag jordskifterett ble det krevd sak for å avklare gjerdeplikt for totalt 19 landbrukseiendommer. Salten jordskifterett tok i sak 1800-2012-0033 en avgjørelse om hvem som har gjerdeplikt når et område omreguleres og bruken endres. Denne avgjørelsen viser også til at en gjerdeplikt ikke faller bort selv om området omreguleres og/eller bruken endres.

Vestoppland og Sør-Gudbrandsdal jordskifterett behandlet i sak 16-160419, skjønn som var krevd for å få fastsatt gjerderegler mot naboeiendommen. I sak 21-118154 AJA-HALO, behandlet Hålogaland lagmannsrett anke fra Nord-Troms jordskifterett. Saken var krevd for å få i stand en bruksordning, et fellestiltak, stifting av lag, fastsetting av vedtekter for etablering av utmarksgjerde i medhold av jordskiftelova § 3-8, § 3-9 og § 3-10. Bakgrunnen for saken var uenighet knyttet til beiterett utenfor eget gårdsnummer i utmark. Avgjørelsen fra lagmannsretten viser til at det forelå lokal sedvane bruken var festnet gjennom lang tid som igjen førte til at utmarksbeite var felles.

Sak 19-174942 fra Eidsivating lagmannsrett. Er en sak etter beiteloven som er med fordi den belyser spørsmål knyttet til streifbeite og spørsmål om erstatning for skader dyr på beite har påført skogen. Jordskifteretten kom i denne saken til at det var lokal sedvane for streifbeite i dette området, mens lagmannsretten på sin side kom til at det ikke var lokal sedvane for streifbeite. Videre behandlet lagmannsretten kravet om erstatning på skog forårsaket av dyr på beite. Her kom retten til at det skulle betales erstatning til eier av skogen, fordi det ikke forelå streifbeiterett og dyrene på bakgrunn av dette ikke hadde anledning til å være på eiendommen hvor de forårsaket skade.

Gjerdeskjønnene som har blitt avgjort i jordskifteretten har i stor grad handlet om å stadfeste hvem det er som har gjerdeplikt. Underliggende forhold som også må avgjøres i disse sakene har i stor grad vært om det i det hele tatt foreligger en gjerdeplikt. For å avgjøre om det foreligger gjerdeplikt ser jordskifteretten på hvordan området saken dekker har praktisert gjerdehold tidligere. Denne vurderingen gjøres ved å se på gamle dokumenter, gamle avtaler og høre på vitner som kan si noe om den tidligere bruken. Har de kommet til at det foreligger gjerdeplikt blir videre saksgang å ta stilling til hvem som har gjerdeplikt og hvordan kostnadene til gjerdeholdet skal fordeles. Denne vurderingen er basert på en skjønnsmessig vurdering av nytten de ulike partene har av at det holdes gjerder. Når vurderingen av nytten er basert på skjønn er det mulig å ta hensyn til nyttevurderingen i takt med at samfunnet endrer seg og de nye forholdene dette medfører. Som nevnt over har jordskifteretten anledning til å se bort fra nyttevurderingen dersom de finner det mer hensiktsmessig å fordele gjerdekostnadene på annen måte.

Gjerdeskjønnene som kommer inn for behandling i jordskifteretten dreier seg i stor grad om det foreligger gjerdeplikt eller ikke, men i flere saker dreier det seg om bruksordning for gjerdehold, da ofte i utmark. Det er også flere skjønn etter gjerdeloven § 4, hvor det er pålegg om at gjerder som er i strid med denne paragrafen skal fjernes. Skjønn etter grannegjerdelova § 6 hvor det kreves at det etableres gjerder er heller ikke uvanlig sak for jordskifteretten.

Etter å ha lest gjennom avgjørelsene jordskifterettene sendte over er det en overvekt av saker som dreier seg om gjerdeskjønn hvor uenigheten dreier seg om gjerdeplikt og hvem som har gjerdeplikt, samt beiterett hvor det er uenighet om hvem som har beiterett på annen manns eiendom. Der det foreligger gjerdeplikt eller de har funnet ut at det er gjerdeplikt har det i flere tilfeller vært enighet mellom partene om at retten skal finne en måte og ordne og fordele gjerdeholdet på. Da ofte i form av gjerdelag med vedtekter. Disse vedtektene inneholder i stor grad bestemmelser om hvor store andeler de ulike partene har i gjerdeholdet og regler knyttet til selve gjerdet og vedlikehold.

6.2 Virkemidlene jordskifteretten har og bruker

Jordskifteretten har anledning til å stifte gjerdelag med vedtekter, etter reglene i jordskifteloven kapittel 3. I disse sakene må de materielle og formelle vilkårene må være oppfylt før saken kan gjennomføres. Anledningen til å opprette lag og fastsette vedtekter for etablering av utmarksgjerde benyttet jordskifteretten seg av i sak JNTR-2019-11523 fra Nord-Troms jordskifterett. Avgjørelsen fra jordskifteretten ble anket til Hålogaland lagmannsrett (21-118154 AJA-HALO). Lagmannsretten stadfestet avgjørelsen til jordskifteretten. I denne avgjørelsen vises det klart at jordskifteretten har anledning til å skipe lag jf. jordskifteloven §3-10, lage regler om sambruk, der de pålegger regler om hvordan et gjerdelag skal opptre og organiseres, jf. jordskifteloven § 3-8. Videre pålegge partene tiltak om felles investeringer etter bestemmelsen i jordskifteloven § 3-9.

Videre kan jordskifteretten holde skjønn, jf. kapittel 5 i jordskifteloven. I den grad det er mulig å generalisere de avgjørelsene som jordskifteretten har behandlet vil det i stor grad være skjønn knyttet til nyttevurderingen som avgjøres etter kapittel 5 i jordskifteloven. Herunder om det foreligger gjerdeplikt eller ikke. Dette fordi nyttevurderingen er en skjønnsmessig vurdering som er ulik fra sak til sak. I JDRA-2018-78907 – Nedre Buskerud jordskifterett holdt jordskifteretten skjønn. I denne saken skulle jordskifteretten avgjøre spørsmål om erstatning etter beiteloven § 7 ved skjønn, noe jordskifterettene har anledning til jf. beiteloven § 11. Sak JLHM-2018-68013 – Vestoppland og Sør-Gudbrandsdal jordskifterett ble også avgjort med skjønn etter beitelovens § 7, denne ble anket og anken fra Eidsivating Lagmannsrett er behandlet tidligere i denne oppgaven (19-174942, Eidsivating Lagmannsrett).

Jeg har valgt å se på de virkemidlene jordskifteretten har benyttet seg av i de overnevnte dommene. For å gi et innblikk i hvordan jordskifteretten løser kravene som kommer inn til behandling. I noen jordskiftesokn har det ikke kommet inn krav som inneholder spørsmål om gjerdeproblematikk på over 20 år. Andre sokn har fått inn noen krav, men på landsbasis er det svært få saker knyttet til gjerdeproblematikk de siste 20 årene. Årsaken til dette er det vanskelig å vite noe om, men mulig det ikke er like konfliktfylt som jeg trodde det skulle være.

6.3 Oppsummering

Jordskifteretten kan benytte både kapittel 3 og 5 i jordskifteloven for å avgjøre krav knyttet til gjerde- og beitespørsmål. Etter disposisjonsprinsippet er det den som krever sak som velger mellom jordskifte etter kapittel 3, eller skjønn etter kapittel 5. I den grad det er mulig å generalisere utvalget av avgjørelser fra jordskifterettene, og noen anker fra lagmannsrettene, er det i stor grad brukt skjønn når det er spørsmål om gjerdeplikt. Videre er det saker etter kapittel 3 som dominerer når det er avklart gjerdeplikt eller beiteretter, men partene ønsker en bedre eller ny måte og organisere seg på.

7 Avsluttende refleksjoner

Arbeidet med denne masteroppgaven har vært en innholdsrik, lærerik, morsom og krevende prosess. Skulle jeg gjort dette igjen ville jeg tatt noen andre valg, men veien ble til underveis. F.eks. ville jeg intervjuet noen parter og noen jordskiftedommere. Det ville kanskje gitt svar på hvorfor noen velger å kreve jordskifte etter jordskiftelovens kapittel 3, mens andre velger skjønn etter jordskiftelovens kapittel 5.

Slik jeg ser det fungerer dagens lover ganske godt. Vurderingene retten skal ta, både etter gjerdeloven og beiteloven, er i stor grad basert på et skjønn. Denne skjønnsmessige vurderingen gjør at avgjørelsen blir tatt på grunnlag av hvordan situasjonen har vært, hva som er situasjonen i dag og hva som er påregnelig fremover. Noen prinsipper burde vært lovfestet for å få mest mulig ut av de ressursene vi har i samfunnet. Da tenker jeg særlig på streifbeiteretten, som kan være med på å holde vedlike kulturlandskap og beiteressurser i utmark som i dag ikke brukes, men gror igjen.

7.1 Fremgangsmåten

Jeg trodde jeg viste mer om dette temaet enn det jeg egentlig gjorde. Derfor tok det litt tid før jeg leste meg godt nok opp og fikk vinklet oppgaven dit jeg ville ha den. Det hadde nok vært en fordel å ha intervjuet noen for å se hvordan bønder med gjerdeplikt tilpasser seg lovverket, eller om de gjør det som passer best for de uavhengig av lovene. Føler likevel jeg

lærte mye og fikk et godt innblikk etter å ha analysert rettsavgjørelser, studert lovforarbeider og lovtekstene. I ettertid ser jeg at det er nok aldri dumt og få et innblikk i hvordan andre også oppfatter og praktiserer lovene og forholdene i områdene hvor det holdes gjerder, jf. det jeg har skrevet om intervjuer under innledningen i kapittel 7.

7.2 Valget av tema og endelig produkt

Temaet valgte jeg våren 2022, det falt på rettslige spørsmål knyttet til gjerdeloven og beiteloven da dette var et av temaene jeg så på som interessante og spennende. Problemstillingen og vinklingen har endret seg en hel del siden jeg begynte arbeidet med den høsten 2022. Disse endringene er gjort etter at jeg leste meg opp og fikk mer kunnskap om regelverket. Avgjørelsene fra jordskifteretter, lagmannsrettene og Høystetrett har også bidratt til at jeg måtte endre problemstillingen, i lys av disse avgjørelsene dukket det opp problemer jeg synes virket interessante og spennende å se videre på.

Siden det ikke finnes mye litteratur, har jeg støttet meg veldig på de avgjørelsene jeg har funnet. Jeg mener disse belyser temaene i oppgaven godt. Ved å skrive en juridisk oppgave, med bruk av rettsavgjørelser og forarbeider, har det blitt tid til å gå i dybden på de problemstillingene jeg har formulert. Jeg mener å ha levert et produkt som svarer på problemstillingene, samt viser beite-og gjerderettens utvikling gjennom tiden.

8 Kilder

Lovgivning

Magnus Lagabøtes Landslov, mellom 1274 og 1276.

Avtaleloven, Lov av 31. mai 1918 nr. 4 om avslutning av avtaler, om fullmakt og om ugyldige viljeserklæringer.

Beitelova, Lov 16. juni 1961 nr. 12 om ymse beitespørsmål.

Bygdeallmeningsloven, Lov 19. juni 1992 nr. 59 om bygdeallmenninger.

Dyrevelferdsloven, Lov 19. juni 1992 nr. 97 om dyrevelferd.

Fjellova, Lov 6. juni 1975 nr. 31 om utnytting av rettar og lunnende m.m. i statsallmenningane.

Friluftsløven, Lov 28. juni 1957 nr. 16 om friluftslivet.

Gjerdeløven, Lov 5. mai 1961 om grannegjerde.

Hanndyrloven, Lov 6. mars 1970 nr. 5 om avgrensing i retten til å sleppa hingstar, oksar, verar og geitebukkar på beite.

Hevdsloven, Lov 9. desember 1966 om hevd.

Jordloven, Lov 12. mai 1995 nr. 23 om jord.

Jordskifteløven, Lov 21. juni 2013 nr. 100 om fastsetjing og endring av eigedoms- og rettshøve på fast eigedom m.m.

Skadeerstatningsloven, Lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning.

Veglova, Lov 21. juni 1963 nr. 23 om vegar.

Opphevede lover

Lov om jords fredning Lov 16. mai 1860

Lovforarbeider

NOU 2019:17 Domstolstruktur

NOU 1980: 49 Revisjon av beite- og gjerdelovgjevinga

Ot.prp. nr. 75 (1983-1984) Om lov om endring i erstatningslovgivingen (ansvar for dyr, regress, lemping m.m.)

Rådsegn 1: NUT 1955:1 Rådsegn 1- Om grannegjerde og ansvar for visse slags husdyr, s. 5.

Høyesterett

HR-2022-2068-A. (Ferdigplendommen)

HR-1995-41-A-Rt-1995-644. (Balsjorddommen)

Rt. 1995 s.1358.

Rt.1986-1200 (421-86).

Rt. 1990-1113 (384-90).

Lagmannsretter

21-118154, Hålogaland lagmannsrett

LH-2015-82310, Hålogaland lagmannsrett.

19-174942, Eidsivating lagmannsrett.

LE-2019-174942-1, Eidsivating lagmannsrett

Jordskifteretter

JFOR-2015-15, Sunnfjord og Ytre Sogn jordskifterett.

1800-2012-0033, Salten jordskifterett.

1800-2013-0019, Salten jordskifterett.

15-198071 Sør-Trøndelag jordskifterett.

16-160419, Vestoppland og Sør-Gudbrandsdal jordskifterett

JDRA-2018-78907, Nedre Buskerud jordskifterett (forløperen til Ferdigplendommen i HR).

JLHM-2018-68013, Vestoppland og Sør-Gudbrandsdal jordskifterett.

Juridisk litteratur

Bergsholm (2022). Bergsholm, Einar. *Eiendomssakttens historie i Norge – en kort historisk oversik*. For kart og plan, årgang 115, bind 82 nr. 3-2022.

Danielsen (1962). Danielsen, Bjarne. *Gjerdeloven med kommentarer*, Oslo, 1962.

Eriksen (1993). Eriksen, Gunnar K. *Alders tids bruk*, Oslo: 1993.

Hærem (1970). Hærem, Axel. *Gjerdehold mellom naboer*, Oslo, 1970.

Irgens-Jensen (2019). Irgens-Jensen, Harald (redaktør). *Knophs oversikt over Norges rett*. Oslo: 2019.

Sevatdal (2014). Sevatdal, Hans. *Eigedomshistorie – hovedlinjer i norsk eiegedomshistorie frå 1600-talet fram mot nåtid*. Oslo: 2014.

Andre kilder

Jusleksikon, [https://jusleksikon.no/wiki/Objektivt ansvar](https://jusleksikon.no/wiki/Objektivt_ansvar) , (Hentet 28.03.2023).

Jusleksikon, <https://jusleksikon.no/wiki/Regress>, (Hentet 26.04.2023).

Jusleksikon, <https://jusleksikon.no/wiki/Prejudikat>, (Hentet 26.04.2023).

Norges Bondelag, <https://www.bondelaget.no/nyhetsarkiv/to-gardsbruk-legges-ned-hver-dag> (Hentet 28.03.2023).

Norges Domstoler, <https://www.domstol.no/no/jordskifterettene/om-jordskifterettene/>,
(Hentet 04.05.2023).

Norgeshistorie, fra steinalderen til i dag. Fortalt av fagfolk – Magnus Lagabøtes Landslov, <https://www.norgeshistorie.no/hoymiddelalder/0935-magnus-lagabotes-landslov.html>,
(Hentet 28.03.2023).

Norsk Sau og Geit, <https://www.nsg.no/beitebruk/beiterett/beite-og-bruksrett/> (Hentet
10.02.2023).

Norsk Sau og Geit, [https://www.nsg.no/beitebruk/beiterett/beite-og-bruksrett/generell-
teori-om-alders-tids-bruk-1](https://www.nsg.no/beitebruk/beiterett/beite-og-bruksrett/generell-teori-om-alders-tids-bruk-1) (Hentet 17.04.2023).

Regjeringen, [https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/Regjeringen-Stoltenberg-
/ld/Veiledninger-og-brosjyrer/2001/gjerderett-og-beiterett-/id438085/](https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/Regjeringen-Stoltenberg-/ld/Veiledninger-og-brosjyrer/2001/gjerderett-og-beiterett-/id438085/) (Hentet 10.02.2023).

Regjeringen, [https://www.regjeringen.no/contentassets/ac51f5f43d8b4e5ea1e43881b25b7
14a/vedlegg-3-skjonn-som-holdes-av-jordskifterettene.pdf](https://www.regjeringen.no/contentassets/ac51f5f43d8b4e5ea1e43881b25b714a/vedlegg-3-skjonn-som-holdes-av-jordskifterettene.pdf), **Vedlegg 3, skjønn som holdes
av jordskifterettene.** (Hentet 17.04.2023).

Store Norske Leksikon, <https://snl.no/seter>, (Hentet 14.04.2023).

Store Norske Leksikon, <https://snl.no/matrikkelskyld> , (Hentet 23.04.2023).

Store Norske Leksikon, <https://snl.no/skatt>, (Hentet 27.04.2023).

Tuseth & Winge (2018). Tuseth, B.S. & Winge, N.K. *Masteroppgaven i juss*. 2. utg. Oslo:
Universitetsforlaget.

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
Noregs miljø- og biovitenskapelige universitet
Norwegian University of Life Sciences

Postboks 5003
NO-1432 Ås
Norway